

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 35 Volume: 7 Issue: 35

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

1908-1928 YILLARI ARASI SÜRELİ YAYINLARDA YER ALAN EĞİTİM GÖRÜŞLERİ VE ÖNERİLER*

EDUCATIONAL VIEWS AND SUGGESTIONS IN PERIODICALS BETWEEN 1908 - 1928

Savaş KARAGÖZ**

Tayip DUMAN***

Öz

Eğitim alanında üretilen bilgiler, tartışılan konular kamuoyu ile paylaşılırken süreli yayınlar önemli roller oynamışlardır. İçinde yaşadıkları zamanı canlı olarak aktaran dergiler aynı zamanda tarih ve özellikle eğitim tarihi için de aydınlatıcı olmaktadır. İkinci Meşrutiyet dönemi Türkiye tarihinde eğitim üzerine en çok yazının yazıldığı, eğitim sorunlarıyla en çok ilgilendiği ve deneyimler kazanıldığı bir dönem olmuştur. Bu çalışma, 1908-1928 yılları arası süreli yayınlarda yer alan başlıca eğitim konularının belirlenmesi ve bu eğitim konularına ilişkin görüş ve önerilerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tarama modeli kullanılarak yapılan çalışmada Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (Tedrisat Mecmuası), Muallim Mecmuası, Muallimler Mecmuası, Maarif Vekâleti Mecmuası, Muallimler Birliği Mecmuası ve Yeni Fikir dergilerinde yer alan eğitim konuları ve bu konularla ilgili görüş ve öneriler incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim ve Öğretim, Süreli Yayın, II. Meşrutiyet Dönemi.

Abstract

The periodicals have served a significant function in terms of delivering the society the information and knowledge produced and the topics being discussed in education. The journals which reflect the facts of the current time are also informative for the history, especially for the history of education. The highest number of articles on education were written in The Second Constitutional Era, the period in which the issues of education were addressed and dealt with most intensively and a wide experience was gained. This study aims to detect the main educational topics in the periodicals between 1908 and 1928 and review the opinions and suggestions about these topics. This study, which uses a screening model, reviews the educational topics and the opinions and suggestions about these topics in the following journals: Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (Journal of Primary Education [Tedrisat Mecmuası]), Muallim Mecmuası (Teacher's Journal), Muallimler Mecmuası (Teachers' Journal), Maarif Vekâleti Mecmuası (Journal of Ministry of Education), Muallimler Birliği Mecmuası (Journal of Teachers Union) and Yeni Fikir (New Idea).

Keywords: Education and Training, Periodicals, The Second Constitutional Era.

1.GİRİŞ

Türkiye'nin modern bir toplum olma yolundaki değişimlerine bakıldığında bütün bu değişimlerin temelinde eğitimin olduğu görülürken, II. Meşrutiyet dönemi ile birlikte de sosyo ekonomik ve siyasal alanda birçok gelişmelerin yaşandığı görülmüştür. Eğitimle ilgili olan bu değişimlerin neler olduğunun ortaya çıkarılması ve geleceğe yönelik fikirler vermesi açısından

* Bu çalışma 2014 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne sunulan. "İkinci Meşrutiyetten Harf İnkılabına Kadar Süreli Yayınlarda Yeralan Eğitim Görüşleri ve Cumhuriyet Eğitimine Yansımaları (1908 - 1928)" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Kayseri Melikgazi Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Rehberlik Öğretmeni

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D.

II. Meşrutiyet dönemi ve Cumhuriyetin ilanını takip eden ilk yılların incelenmesi gerekmektedir. 20. yüzyılın ilk onbeş yılı bütün dünyada eğitim düşüncesinin hızla değiştiği, eski okulun ve eğitim sisteminin eleştirildiği, çağdaş eğitim akımlarının doğduğu bir dönemi kapsamıyla birlikte II. Meşrutiyet dönemi ayrıca Türkiye tarihinde eğitim üzerine en çok yazının yazıldığı, eğitim sorunlarıyla en çok ilgilenilen ve deneyimler kazanılan bir dönem olmuştur¹.

İkinci meşrutiyet döneminin ülkeye getirdiği özgürlük ortamında her alanda olduğu gibi eğitim ve kültür alanında da ortaya çıkan yayın organları, eğitimin bilim olarak kabul edilmesinde, batı dünyasındaki önemli eğitimcilerin fikirlerinin ve çağdaş eğitim akımlarının tanınmasında önemli katkılar sağlamıştır. II. Meşrutiyet Döneminde, ülke ihtiyaçlarına uygun milli bir eğitim biçiminin araştırılması yapılmış, yeni bir nesil yetiştirme düşüncesini hayata geçirerek toplum yapısını değiştirecek, tüketici memurlar yerine üretimci ve girişimci şahsiyetler yetiştirecek bir eğitim sistemi kurulmak istenmiştir².

Eğitim alanında üretilen bilgiler, tartışılan konular kamuoyu ile paylaşılırken süreli yayınların bu süreçte önemli rolleri olmuştur. İçinde yaşadıkları zamanı canlı olarak aktaran dergiler tarih ve özellikle eğitim tarihi için aydınlatıcı olmaktadır. Çünkü dergiler, faaliyette bulunduğu dönemi canlı olarak aktarmakta, günümüzün eğitim sorunlarına ışık tutmaktadırlar³.

Süreli yayınların milletlerin fikir ve sanat hayatlarında önemli bir yeri vardır. Çünkü yeni fikirler ve görüşler kitaplardan önce süreli yayınlarla tartışılmakta ve okuyucuya tanıtılmaktadır. Avrupa düşünce sisteminin model olarak alındığı Tanzimat devrinde yayın hayatına başlayan süreli yayınlar değişik isimler altında Meşrutiyet dönemine ve Cumhuriyet Dönemine intikal etmiştir. Dergilerde yer alan yazılar, düşünce ve kültür noktasında oldukça önemlidir. Bu yazılar sayesinde kültürün, sanatın, edebiyatın, siyasî ve sosyal tarihin, eğitimin çeşitli safhaları kolayca takip edilebilmektedir⁴.

II. Meşrutiyetin ilanından harf inkılabına kadar geçen sürede (1908-1928) ülkemizde özellikle eğitim alanında birçok değişim ve gelişim yaşanmıştır. II. Meşrutiyet döneminin ilk altı yılında eğitim alanında meydana gelen gelişmeler ayrıntılı olarak Ergün (1978) tarafından "II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri (1908-1914)" başlığı altında çoğunlukla dönemin gazetelerine dayanılarak incelenmiştir. Bu çalışmada ise incelenen bu dönem içerisinde önemli dergiler incelenmiş ve eğitimle ilgili görüşler ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı olarak 1908-1928 yılları arasında yayımlanan Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (Tedrisat Mecmuası), Muallim Mecmuası, Muallimler Mecmuası, Maarif Vekâleti Mecmuası, Muallimler Birliği Mecmuası ve Yeni Fikir, dergilerinde ele alınan eğitimle ilgili konuların ve görüşlerin genel bir değerlendirmesinin yapılması düşünülmüştür. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1-1908-1928 yılları arasında yayımlanan dergilerin başlıca eğitim konuları nelerdir?

2-1908-1928 yılları arasında yayımlanan dergilerde ele alınan eğitim konularına ilişkin görüşler nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

1908-1928 yılları arası süreli yayınlarda yer alan başlıca eğitim konuları ve bu konulara ilişkin görüşleri inceleyen bu araştırma, tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Tarama modelinin temel özelliği, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir. Bu modelde araştırmaya konu olan her neyse

¹ Mustafa Ergün (1996). *II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri*. Ankara: Ocak Yayınevi.

² Tayip Duman, Hasan Hüseyin Dilaver .(2011). *Prof.Dr. Yahya Akyüz'e Armağan, Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları, Eğitim ve Kültür Yazıları*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.

³ Mustafa Güçlü (2011). *Eğitim Hareketleri Dergisinin Eğitim Sorunları Açısından Değerlendirilmesi (1955-1980)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

⁴ Nurcan Şen (2009). *Tanzimat Devri Periyodikleri ve Dergicilik*. Gazi Türkiyat, Güz 2009/5. s.381-393.

onları değiştirme ve etkileme çabası yoktur. Amaç o şeyi doğru bir şekilde değiştirmeye kalkmadan gözlemektir⁵.

Araştırma, Osmanlıca belge tarama ve tercüme etme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca içerik analizi yöntemi de kullanılarak dergilerde ele alınan konuların sınıflaması yapılmıştır.

2.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini belirlemek amacıyla 1908- 1928 yılları arası eğitimle ilgili konuları içeren dergiler Mili Kütüphane, Hakkı Tarık Us Kütüphanesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinde bulunan süreli yayınlar incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini ise yayın süresi bir ile on yıl arasında değişen 42 dergi oluşturmaktadır.

Tablo 1: 1908-1928 Yılları Arasında Yayın Hayatında Bulunmuş Olan Süreli Yayınlar⁶

	Süreli Yayın Adı	Yayın Yılı		Süreli Yayın Adı	Yayın Yılı
1	Yeni Mektep (Tevfik Fikret)	1908	23	Muallimler Birliği (1922-1927)	1921
2	Envarul-ulum	1910	24	Muallimler Mecmuası (1922-1927)	1922
3	Daruřşafaka	1911	25	Türkiye Cumhuriyeti Muallimler Birliği Umumi Kongresi Zabıtları	1922
4	Yeni Fikir Ethem Nejat	1911	26	Talebe mecmuası (1923)	1922
6	Yeni Mektep Sabri Cemil	1911	27	Çanta (1924)	1923
7	Tedrisat Mecmuası	1909	28	İlk Terbiye ve Tedrisat (1924)	1924
8	Talebe Defteri	1913	29	Terbiye Mecmuası (1924)	1924
9	Türk Yavrusu	1913	30	Altın Kalem (1924)	1925
10	Resimli Mektep Âlemi	1913	31	Maarif Vekâleti Mecmuası (1925-1928)	1926
11	Türk Çocuęu İzmir	1914	32	Maarif Salnameleri	1927
12	Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası	1916	33	Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası (1926-1928)	1928
13	Muallim	1916	34	Kurtuluş Yolu Muallimler Birliği İskilip	1926
14	Edebiyat Fakültesi Dergisi	1916	35	Oku İşleri	1927
15	Muallim	1916	36	Terbiye Mecmuası	
16	Halkalı Ziraat Mektebi	1917	37	Resimli Mecmua	
17	Öksüz Yurtları	1917	38	Gençlik	1928
18	Çırak Mektepleri	1918	39	Muallim Almanaęı	1928
19	Yeni Nesil	1921	40	Musavver Küçük Osmanlı	1928-1929
20	Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (1225/)		41	Musavver Çocuk Postası	
21	Milli Mefkûre (1922)	1918	42	Şen Yuva	
22	Terbiye ve Oyun (Selim Sırrı)	1922			

⁵ Niyazi Karasar (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.

⁶<http://sureli.mkutup.gov.tr/>,

<http://www.beyazitkutup.gov.tr/>.

<http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/>.

http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/sureli_yayinlar.html.

2.2.2. Çalışmanın Örnekleme

Çalışmanın örneklemini oluşturan dergilerin seçiminde, dergilerin yazar kadroları II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemi eğitim düşünürlerinin oluşturması ve bu dergilerde ağırlıklı olarak eğitim konularının işlenmesi etkili olmuştur. Çalışmanın amacına en iyi şekilde hizmet edeceği düşünüldükçe, örneklem olarak aşağıda isim, tarih ve sayıları gösterilen dergiler seçilmiştir.

Tablo 2: Çalışmanın Örneklemini Oluşturan Dergiler Listesi

	Sürekli Yayın Adı	Yayın Tarihleri	Mevcut Sayıları
1	Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası	15 Şubat 1909- Mart 1926	69 Sayı
2	Muallim Mecmuası	15 Temmuz 1916- 15 Eylül 1918	25 Sayı
3	Muallimler Mecmuası	1 Eylül 1922-Eylül 1927	54 Sayı
4	Muallimler Birliği Mecmuası	1 Temmuz 1925-Nisan 1926	22 Sayı
5	Yeni Fikir	15 Kânunuevvel 1327-1911	10 Sayı
6	Maarif Vekâleti Mecmuası	Mart 1925-1 Mayıs 1928	16 Sayı

Örneklem olarak seçilen bu dergilerin bütün sayılarına ulaşılmış ve bu dergilere ait toplam 196 sayı içerisinde eğitimle ilgili konular çoğunlukla günümüz Türkçesine aktarılmaya çalışılmıştır.

Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası

Tedrisatı İptidaiye Mecmuası Maarif Nezareti namına Darülmuallimin Heyeti Talimiyesi tarafından Sâtı Bey'in Sorumluluğunda her ayın onbeşinde neşrolunmuştur. Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası (Tedrisat Mecmuası) 15 Şubat 1909-Mart 1926 tarihleri arası 69 sayı olarak yayınlanmıştır.

Muallim Mecmuası

Muallim Mecmuası 15 Temmuz 1916 ve 15 Eylül 1918 tarihleri arasında ayda bir çıkmıştır. Mesul Müdürlüğünü Hüseyin Ragıp'ın yaptığı bu dergi 25 sayı olarak yayın hayatında bulunmuştur.

Muallimler Mecmuası

Muallimler Mecmuası 1 Eylül 1922-Eylül 1927 tarihleri arasında Hüseyin Besim'in mesul müdürlüğünde 54 sayı olarak çıkmıştır.

Muallimler Birliği Mecmuası

Ankara'da Türkiye Muallimler Birliği Umumi Merkezi tarafından ayda bir defa neşrolunan Muallimler Birliği Mecmuası, 1 Temmuz 1925-Nisan 1926 tarihleri arası 22 sayı olarak yayınlanmıştır.

Maarif Vekâleti Mecmuası

Maarif Vekâleti Mecmuası 1 Mart 1925-1 Mayıs 1928 Tarihleri arasında 16 sayı olarak yayınlanmıştır. Maarif Vekâleti ayrıca tamimler, talimatnameler, tayinler, ceza, mükâfatlar ve encümen kararlarını içeren dergiyi Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası adında yayınlamıştır. Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası 15 Şubat 1926 ve 15 Mayıs 1927 tarihleri arasında 16 sayı olarak yayınlanmıştır.

Yeni Fikir

"Yeni Fikir" dergisi Ethem Nejat ve Ahmet Ferid'in sorumluluğunda 15 kânunuevvel 1327-1911'de yayın hayatına başlamış 1 Nisan 1329-1913 tarihine kadar 10 sayı çıkmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Dergilerde yer alan yazılar araştırmanın amacına uygun olarak tarandıktan sonra eğitim ile ilgili yazılar belirlenerek kategorik analizi yapılmıştır. Belirlenen bu yazıların analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

İncelenen eğitim dergilerinde otuz yakın eğitim konusu belirlenmiştir. Bu konulardan birbirine yakın olanlar birleştirilme yoluna gidilerek sınırlandırılmıştır. Sınırlandırılan bu konular onüç başlık altında toplanmıştır. Mekteplerimiz ve Yeni Mektep Anlayışı, Derslerin

İşlenişi ve Öğretim Yöntemi, Mesleki Eğitim, Halk Eğitimi, Öğretmen Yetiştirme (Darümuallimin, Darümuallimat, Tatbikat Mektebi), Eğitim Programları, Çocuk Eğitimi, Milli Terbiye, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Okuma yazma ve lisan, Özel Eğitim, Muhtelit (Karma) Eğitim ve Kadın Eğitimi ve son sırada ise Darülfünun ile ilgili görüşler yer almıştır. Belirlenen bu konuların hangi dergilerde öncelikli olarak ele alındığı tespit edilerek değerlendirilmesi yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. 1908-1928 Yılları Arası Yayınlanan Süreli Eğitim Dergilerinde Ele Alınan Başlıca Eğitim Konuları

1908-1928 yılları arası yayın hayatında bulunmuş olan süreli yayınlardan örneklem olarak seçilen dergiler’de ele alınan eğitim konularına ilişkin yazılar incelenmiş ve sayısal olarak aşağıdaki tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 1908-1928 Yılları Arası Yayınlanan Süreli Eğitim Dergilerinde Ele Alınan Başlıca Eğitim Konuları ve Sayıları

Süreli Yayınlarda Ele Alınan Konular		1	2	3	4	5	6	TOPLAM
		Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası	Muallimler Mecmuası	Muallim Mecmuası	Muallimler Birliği Mecmuası	Maarif Vekâleti Mecmuası	Yeni Fikir Dergisi	
1	Mekteplerimiz ve Yeni Mektep Anlayışı İle İlgili Görüşler	75	51	43	45	15	7	226
2	Derslerin İşlenişi ve Öğretim Yöntemi İle İlgili Görüşler	102	22	20	6	3	6	169
3	Mesleki Eğitim İle İlgili Görüşler	4	17	13	14	17	5	70
4	Halk Eğitimi İle İlgili Görüşler	8	18	13	11	8	4	62
5	Darümuallimin, Darümuallimat Tatbikat Mektebi İle İlgili Görüşler	32	8	1	5	1	4	51
6	Eğitim Programları ile İlgili Görüşler	18	15	2	3	5	2	43
7	Çocuk Eğitimi ile İlgili Görüşler	21	4	7	3	2	-	37
8	Milli Terbiye İle İlgili Görüşler	3	8	4	8	5	1	29
9	Psikolojik Danışma ve Rehberlik İle İlgili Görüşler	18	-	3	2	2	-	25
10	Okuma yazma ve lisan öğretimi ile ilgili görüşler	8	3	1	6	-	1	19
11	Özel Eğitim İle İlgili Görüşler	3	4	5	3	3	1	19
12	Muhtelit(Karma) Eğitim Ve Kadın Eğitimi ile İlgili Görüşler	5	-	5	3	1	3	17
13	Darülfünun ile İlgili Görüşler	5	1	9	-	1	-	16
Toplam		240	151	126	107	63	47	

Tablo 3 incelendiğinde, dergilerde eğitimle ilgili konuların 240 makale sayısı ile en çok Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuasında yer aldığı, bunu sırasıyla 151 makale ile Muallimler Mecmuasının, 126 makale ile Muallim Mecmuasının, 107 makale ile Muallimler Birliği Mecmuasının, 63 makale ile Maarif Vekâleti Mecmuasının ve 47 makale ile Yeni Fikir dergisinin izlediği görülmüştür.

Tablo 3 eğitim konuları bakımından incelendiğinde ise; ilk sırada toplam 226 makale sayısı ile *“Mektepler ve Yeni Mektep Anlayışı”* ile ilgili görüşler yer alırken, ikinci sırada *“Derslerin İşlenişi ve Öğretim İlke ve Yöntemi”*, üçüncü sırada *“Mesleki Eğitim”*, dördüncü sırada *“Halk Eğitimi”* ile ilgili görüşler, beşinci sırada ise *“öğretmen yetiştirme”* konusu yer almıştır. Bunları sırasıyla *“Eğitim Programları ve Program Değerlendirme”*, *“Çocuk Eğitimi”*, *“Milli Terbiye”*, *“Psikolojik Danışma ve Rehberlik”*, *“Okuma Yazma ve Lisan Öğretimi”*, *“Özel Eğitim”* ve *“Muhtelit Eğitim ve Kadın Eğitimi”* konuları izlemiştir. *“Darülfünun”* konusu ise 16 makale ile dergilerde en az yer verilen konular arasında yer almıştır.

3.2. 1908-1928 yılları arasında yayımlanan dergilerde ele alınan eğitim konularına ilişkin görüşler

II. Meşrutiyet döneminden Cumhuriyet döneminin ilk yılları arasında mevcut mektepler incelenmiş, batıda gelişmekte olan eğitim akımlarının etkisiyle yeni mektepler açılmış ve mevcut olan mekteplerinde yenilenme yoluna gidilmesi gerektiği konusunda görüş ve önerilerde bulunulmuştur. Bu konuda incelenen süreli basında ele alınan konular ve düşünceler şunlardır.

İncelenen eğitim dergilerinde ilk sırada *“Mektepler ve Yeni Mektep Anlayışı”* ile ilgili görüşler yer almıştır. Bu konuda Halil Fikret Kanad'ın Mekteplerimizin Yeni Teşkilatı hakkındaki görüşleri ve Mustafa Refik'in *“Bahçe Mektebi”* isimli yazısı öne çıkmıştır. Mustafa Refik *“Bahçe Mektebi”* isimli yazısında; Fröbel usulüyle ilgili bilgiler vererek Fröbel'in bu usulle tatbik ettiği mektebe *“Kindergarten”* namunun verildiğini, bizde bu çeşit müesseselere ise *“bahçe mektebi”* denildiğini ifade etmiştir⁷. İbnül Muhsin Kemal ise, Fransa'nın maarifi hususiyeye hakkında 18 kânunusani 1887 tarihli ana mektepler nizamnamesi üzerinde durarak, mevcut ana mekteplerimizin durumunun düzeltilmesi ve yeni yapılacak olan ana mekteplerine yön göstermesi açısından bu nizamnamesinin önemli olduğunu vurgulamıştır⁸. İbrahim Alaattin Bey ise *“Ana Mektepleri ve Çocuk Bahçeleri”* konusunda Ana mektepleri ile çocuk bahçeleri tabirlerinin birbirinden pek ayrı manalar ifade etmediğini belirtmiştir. İbrahim Alaattin Bey, anne babaların eğitim vazifelerinin çocukların doğumundan sonra değil, evlenmeden önce sağlıklı sıhate ve bedene sahip olmaları gerektiğini ifade etmiştir⁹. Abdulfeyyaz Tefvik'te, terbiyenin en ziyade itina ile tatbik edileceği yerler olarak ilk mektepleri göstermişlerdir. İlk mekteplerdeki mürebbiler tarafından kazandırılan güzel davranışların, tahsilin diğer derecelerinde de kolaylıkla idare olunabileceğinden bahsetmiştir¹⁰. A. Tefvik tarafından, mekteplerdeki disiplinsizliğin kaynağı olarak aile terbiyesinden alınan olumsuz modeller ve muallimlerin bu konudaki yetersizlikleri ve yanlış tutum ve davranışları gösterilmiştir¹¹. İsmet Hanım'ın Kastamonu taraftarlarında gördüğü, okuduğu *“mahalle mektepleri”* nin durumu hakkındaki yazısı mekteplerin mevcut dönemdeki özelliklerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. İsmet hanım mahalle mektebini mektep binası, mektep levazımı ve eşyası, hoca ve talebe kıyafetleri, çocukların mektebe kaydı, tarzı tedris ve tahsil, okuma gelişme, mahalle mektebinde usulü inzibat, mahalle mekteplerinde okunan dersler konularına değinmiştir¹². İhtiraf mektepleri¹³ İhtiraf mektepleri¹⁴, Serbest dersler ve gece dersleri¹⁵, Terbiye-i Bedeniye Mektebi, Orman Bekçilerine Mahsus Mektep, İstanbul'da Tiyatro Mektebi¹⁶ İdare-i Beytiye Mektebi¹⁷, İhsan Şerif Bey, meslek mektepleri ile ilgili olarak *“Mithat Paşa ve Sanayi Mektepleri”* üzerinde durarak, meslek mekteplerinin öneminden, tarihsel süreçte geçirmiş olduğu aşamalardan bahsederek bu konuda Mithat Paşa'nın azim ve gayretini

⁷ Mustafa Refik (1912). *Bahçe Mektebi*, Tedrisat Mecmuası, S. 21, s.80-88.

⁸ İbnül Muhsin Kemal [Geyangil](1913). *Ana Mektebinde 1*, Tedrisat Mecmuası, S.23, s.156-169.

⁹ İbrahim Alaattin [Gövsa] (1919-1920). *El İşleri*, Tedrisat Mecmuası, S. 51, s. 439-446.

¹⁰ Abdulfeyyaz Tefvik [Yergök] (1926). *Mekteplerde İnzibat 3*, Muallimler Birliği Mecmuası, S.7, s.290-297.

¹¹ a.g.m., s.290-297.

¹² İsmet Hanım(1925), *Mahalle Mekteplerine Dair: Mektep Binaları*, Muallimler Mecmuası, S. 36, s. 1570-1577.

¹³ Mehmet Ali Bey(1913), *Ana Mektepler*, Tedrisat Mecmuası, S.22, s.145-152.

¹⁴ a.g.m. 145-152

¹⁵ a.g.m.145-152

¹⁶ Tedrisat Mecmuası (1914). Maarif Şuunu *“ İstanbul'da Tiyatro Mektebi*, S.26, s.86.

¹⁷ Tedrisat Mecmuası (1914). Maarif Şuunu *“ İdare-i Beytiye Mektebi”*, S. 26 , s.87.

dile getirmiştir¹⁸. Aziz Bey öZiraat Mektepleri- Tedrisat, Ziraaiyenin Tarihiö konusunda ziraat ve tedris konusunun tarihi geli imi üzerinde durmu tur¹⁹.

Derslerin İşlenişi ve Öğretim İlke ve Yöntemi, 19. yüzyılda çocuklar üzerine yapılan araştırmalar eğitim alanında da kendini göstermiştir. Özellikle tıp, ruhiyat (psikoloji), sosyoloji biliminin gelişimi bireylerin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Batıda psikolojik ve yetenek testlerinin ortaya çıkması bireysel özelliklerin de tanınmasına katkı sunmuştur. Bu durum okul programlarının ve ders kitaplarının yenilenmesini, öğretmenlerin tutum ve davranışlarını gözden geçirmelerine, öğrencilerin kendilerini tanımalarına imkân vermiştir. II. meşrutiyetten itibaren derslerin içerikleri ve işlenişleri de bu doğrultuda değişikliğe tabii tutulmuştur. Eski ezberci anlayış yerini artık araştırma, sorgulama, gözlem, inceleme yapma becerisi yöntemlerine bırakmak zorunda kalmıştır. Ancak bunları yapabilmek içinde belli İlkeler ve yöntemler dile getirilmiştir. Cumhuriyet öncesi bu ilke ve yöntemler genel olarak Usulü tedris başlığı altında incelenirken, cumhuriyet sonrası ise öğretim ilke ve yöntemleri olarak incelenmiştir.

Derslerin İşlenişi ve Öğretim İlke ve Yöntemi konusunda Sâti Bey “ Usulü Tedrisin Kavaidi Esasiesi” konu başlıklı yazısında usulü tedrisin önemi üzerinde durarak, usulü tedriste mevcut sistemin takip ettiği yolun ezbercilik sitemi olduğunu belirterek bu durumu eleştirmiş, ayrıca usulü tedrisin nasıl uygulanması gerektiği konusunda önerilerini sıralayarak, usulü takrir ve usulü tekşif konusunda bilgiler vermiştir²⁰. Nafi Atuf ise, usulü tedrisi çocukların gelişim seviyelerine göre uyarlayarak kullanamadığımızdan dolayı çocuklarda birden bire büyük fikirler büyük hareketler isterik (histeri deliliğe) alametlerin ortaya çıktığını ifade etmiştir²¹. Harun Er Reşit, gezi ve inceleme yapmanın usulü tedris açısından önemini ve muallimlerin izleyeceği yöntem ve teknikler hakkında bilgileri vermiştir²². Mehmet Emin “Tali Tedrisatta Usul Meselesi” konusunda, memleketimizdeki eğitimsizliğin mektep eksikliğinden ziyade, bu müesseselerde çocuklara vermiş olduğumuz tedris ve terbiye usullerinin fenalığından kurtarılması gerektiği ifade etmiş, mekteplerin eksikliğinden ziyade mevcut mektebin içinde verilen eğitimin niteliğinin önemli olduğu belirtilmiştir²³. İsmail Hakkı “Çizgi Dersleri” konusunda, usulü tedris, resim, şekil, hendese, el işleri, yazı derslerinin önemine işaret ederek bu derslerin işlenmesindeki amaçların neler olduğu hakkında bilgiler vermiştir²⁴. Necmettin Sadak “Resim ve Terbiye” konusunda ise, resim tedrisatındaki gayenin, çocuklardan ve mektep talebesinden ressam yetiştirmek olmadığını, resim dersinin çocuklar için bir lisan olduğunu, resim dersinin ayrıca bir bir gaye değil bir araç olduğunu belirtmiştir²⁵. Darülmualiminin resim muallimi Şevket Bey ise “Resmin lüzumu ve mahiyeti” hakkındaki görüşlerini açıklayan yazısında, resim ve ehemmiyeti üzerine, resim ve sanayi nefise arasında bir bağın varlığını izah etmiştir²⁶. Şakir Ahmet tarafından kaleme alınan makalede ise, resim, görsellik, resimli kitaplar ve Sinematografinin talim ve terbiyedeki önemi üzerinde durulmuştur. Sâti Bey ayrıca “el işleri dersleri” başlığı altında el işleri dersinin önemi üzerinde durarak Avrupa ve Amerika’da okulların genel programlarında yer alan el işleri dersinin yıllardan beri var olduğunu biz de ise bir yıl öncesine kadar böyle bir dersin varlığına rastlanılmadığını ifade etmiştir²⁷. Sâti Bey “Tarih Tedrisatının Usulü ve Esasiesi” başlığı altında tarih tedrisatının önemi ve tarih ders kitaplarının özelliklerinden bahsetmiştir²⁸. Ali Reşat Bey, “Mekteplerde Tarih Dersi” konusunda mekteplerde tarih dersinde tatbik olunacak usul ve gaye üzerinde durarak mekatibi taliyede tatbik olunacak tarih dersinin maksadını izaha çalışmıştır²⁹. Ali

¹⁸ İhsan Şerif Saru (1915). *Maarifimiz Tarihinden Mithat Paşa ve Sanayi Mektepleri*, Tedrisat Mecmuası, S.30-3(5), s. 65-68.

¹⁹ Aziz Bey (1915). *Ziraat Mektepleri- Tedrisatı Ziraaiyenin Tarihi*, Tedrisat mecmuası, Sayı 31-4(5), s.112-123.

²⁰ Sâti Bey (1910). *Usulü Tedrisin Kavaidi Esasiesi*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S. 6, s. 198-207.

²¹ Nafi Atuf [Kansu](1915). *Terbiye ve Tedrisatta Nahiv Tedrici*, Tedrisat Mecmuası, S. 28-2(5), s.53-54.

²² Harun Er Reşit [Kocacan](d.?- 1954) (1913). *Usulü Tedris- Mektep Gezintileri*, Tedrisat Mecmuası, , S. 23(4), s.183-187.

²³ Mehmet Emin [Erişirgil] (1915). *Tali Tedrisatta Usul Meselesi*, *Tedrisat Mecmuası*, S. 30-5(5), s.102-105.

²⁴ İsmail Hakkı [Baltacıoğlu] (1910). *Çizgi Dersleri*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.7(1), s.20-42.

²⁵ Necmettin Sadak (1915). *Resim ve Terbiye*, Tedrisat Mecmuası, S.31-4(5), s.112-115.

²⁶ Şevket Bey (1916). *Resmin Lüzumu ve Mahiyeti*, Tedrisat mecmuası, S.36-4(6), s.310-312.

²⁷ Sâti Bey (1910). *El İşleri Dersi*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.7(1), s.43-48.

²⁸ Sâti Bey (1910). *Tarih Tedrisatının Usulü Esasiesi*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.8(1), s.92-97.

²⁹ Ali Reşat Bey (1912). *Mekteplerde Tarih Dersi*, Tedrisat Mecmuası, S. 20(3), s.50-64.

Nusret “Kıraati Tefsiriye” konusunda ise, kıraat dersinin ne şekilde okunması gerektiği üzerinde durmuştur³⁰ Ali Haydar ise kıraat kitabının özelliklerinden bahsetmiş ve iyi bir kıraat kitabının özellikleri olarak kendi mektebinin derecesine, ders programına, ders saatine, programdaki kıraat saatlerinin adedine ve kendi talebelerinin seviyesine göre olmalıdır görüşünü savunmuştur³¹.

“*Mesleki Eğitim*” konusunda ise, İsmail Hakkı Bey’in “Avrupa Meslek Mekteplerine Dair Raporu” dikkat çekmektedir. Ayrıca Sâti Bey “Mektepler ve Ahvali İçtima” isimli yazısında ise, yabancı ülkelere yapmış olduğu seyahatler sonucunda İsviçre, Fransa, İngiltere ve Almanya’nın eğitim sistemleri ile ilgili izlenimlerini aktarmaya çalışmıştır³². Ali Haydar Alman mesleki eğitim sistemi içinde öğretmen yetiştirme konusuna değinmiştir³³. Maarif Vekâleti Mecmuası ondördüncü sayısında ise, *Danimarka Halk Orta Mektepleri, Küçük Çiftçilere Mahsus Ziraat Mektepleriyle İdare-Beytiye Köy Mektepleri*³⁴, *Danimarka Yüksek Halk Mektepleri*³⁵ üzerinde dururken, Vildan [Aşir Savaşır] Bey, Grundtwig isimindeki Danimarkalı pedagogun 1838 de ve 1840 da yazmış olduğu iki eserle memlekete hayati ve ameli malumat ve tecrübe ile mücehhez bir unsur yetiştirmek fikrini yaydığından bahsetmiştir³⁶. İsmail Hakkı Tonguç Bey ise, “Avrupa Meslek Mekteplerine Dair” isimli yazısında Çekoslovakya *Meslek Mektepleri üzerinde durmuştur*.³⁷ Moskova Büyükelçisi Zekai Bey tarafından Maarif Vekaletine verilen raporda ise, Rusya mesleki eğitim üzerinde durulmuştur³⁸⁻³⁹.

“*Halk Eğitimi*” konusunda Darülmualimin Müdürü İhsan Bey “halk eğitimi” konusunda halk eğitiminin nasıl olması gerektiğinin üzerinde durarak ve bu konuda bütün dünyaya örnek olan Danimarka Halk İdadilerini örnek göstermiştir⁴⁰. Sadrettin Celal ise, halk eğitiminin önemini belirttiikten sonra halk eğitiminde ülkenin iktisadi yapısının da göz önünde bulundurulmasının ülkenin geleceği için hayati öneme sahip olduğunu ifade etmiştir⁴¹. Refet Bey’ ise “Halk Dershaneleri Gece ve Çırak Mektepleri” konusunda yabancı ülkelerdeki halk eğitimi sitemlerinden bahsederek görüş ve önerilerde bulunmuştur⁴². Refet Bey’e göre, ecnebi ve medeni memleketlerde bilhassa Almanya ve Amerika’da çırak ve gece okullarına çok önem verilmekte olduğu, Hamit Zübeyir ise “Yüksek Halk Mektepleri” konusunda Şimal memleketlerindeki halk eğitim sisteminin işleyişi konusunda bilgiler vermişlerdir⁴³. Muallimler Birliği Mecmuası ise “Halk Darülfünunları ve Tenevviri Hakkında Bir Rapor”la halk eğitimin önemine dikkat çekmeye çalışmıştır⁴⁴.

“*Öğretmen yetiştirme*” konusunda Muallim Cevdet, Darülmuallimin yetmişinci sene-i devriyesi münasebetiyle vermiş olduğu konferansta Darülmuallimin tarihinden bahsetmiş, öğretmen yetiştirmenin tarihi gelişimini dönemlere ayırarak izaha çalışmıştır⁴⁵. Sâti Bey ise, Darülmuallimlerin doğuşu hakkında kısa bir malumat verdikten sonra, Darülmualliminin

³⁰ Ali Nusret (1910). *Kıraati Tefsiriye*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.10(1), s. 159-165.

³¹ Ali Haydar [Taner] (1915). *Mektep Kitapları- Kıraat Kitabının Özellikleri*, Tedrisat Mecmuası, S. 31(5), s.106-111.

³² Sâti Bey (1910). *Mektepler ve Ahvali İçtima*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.6(1), s. 198-207.

³³ Ali Haydar Taner(1911). *Alman Darülmualliminleri*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S. 16(1), s. 131-137.

³⁴ Maarif Vekâleti Mecmuası (1927). *Danimarka Halk Orta Mektepleri, Küçük Çiftçilere Mahsus Ziraat Mektepleriyle İdare-Beytiye Köy Mektepleri*, S. 14, s.313-354.

³⁵ a.g.r. s.313-354.

³⁶ Vildan [Aşir Savaşır] Bey, Nizamettin Bey [Kırşan] (1927). *Danimarka, İsveç Ve Rusya Memleketlerinde Terbiye Müesseseleri Hakkındaki Tetkikat Raporları, Danimarka’da Jimnastiğin Tarihçesi*, Maarif Vekâleti Mecmuası, S. 10, s.38-39.

³⁷ İsmail Hakkı [Tonguç](1925). “Avrupa Meslek Mekteplerine Dair”, Maarif Vekaleti Mecmuası, Sayı 5, 1 Teşrinisani 1341(1925), s.46-65.

³⁸Zekai [Apaydın](1926). *Rusya Maarifi Hakkında, Moskova Büyükelçiliği Tarafından Verilen Rapor*, Maarif Vekâleti Mecmuası, S.8, s.33-38.

³⁹ İsmail Hakkı [Tonguç](1925). “Avrupa Meslek Mekteplerine Dair”, Maarif Vekaleti Mecmuası, Sayı 5, 1 Teşrinisani 1341(1925), s.46-65.

⁴⁰İhsan,(Mehmet İhsan Sungu)(1922). *Danimarka Halk İdadileri*, Muallimler Mecmuası, S. 6(1), s.89-95.

⁴¹ Sadrettin Celal [Antel] (1923). *Halk Hükümetinde Maarif Teşkilatı*, Muallimler Mecmuası, S. 13(2), s. 254-260.

⁴² Refet (1925). *Halk Dershaneleri Gece ve Çırak Mektepleri*, Muallimler Birliği Mecmuası, S. 1(1), s.22-26.

⁴³ Hamit Zübeyir Koşay(1925). *Yüksek Halk Mektepleri*, Muallimler Birliği Mecmuası, S. 2(1), s.51-55.

⁴⁴ Muallimler Birliği Mecmuası(1926). *Halk Darülfünunları ve Tenevvürü Hakkında Bir Rapor*, Muallimler Birliği Mecmuası, Sayı 22(2), s.969-974.

⁴⁵ Muallim Cevdet(1916). *Muallim Cevdet tarafından Darü'l-Muallimin Yetmişinci Sene-İ Devriyesi Münasebetiyle Verilen Konferans*, Tedrisat Mecmuası, S.33-1, s.176-200. Ergün Mustafa, <http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet.htm>.

kuruluşunda Nail Bey'in katkısından bahsederek Darülmualimin programlarındaki yeniliklerden, darülmualiminin amacından ve tatbikat mektebindeki derslerin işlenişinden bahsetmiştir⁴⁶. Ahmet Ferit' ise yine ders programları ile ilgili olarak, Darülmualiminlerde Ziraat dersinin önemine değinmiş ve bu dersler sayesinde köylülerin eğitimine de katkılar sağlayacağından bahsetmiştir⁴⁷. Muallim mecmuası "*Maarifte Islahat*" konusuna değinerek mevcut Darülmualimin ve Darülmualimatlarla ilgili Doktor Nazım Bey'in Maarif Nezaretine geldikten sonra komisyonlar teşkil ederek maarifte yapılması icap eden ciddi islahatlara büyük ehemmiyet verildiğini belirtmiştir⁴⁸. Ali Haydar, öğretmen okullarında istatistik dersinin öneminden bahsetmiş ve Avrupa ülkelerinden örnekler vermiş ayrıca bizim okullarımızda istatistik dersinin olmamasını da eleştirmiştir⁴⁹. "Darülmualimin Meselesi" konusunda, Sadrettin Celal ise, heyeti talimiyenin öneminden bahsetmiştir. Ayrıca Darülmualimin ve Darülmualimat mezunu olmayan öğretmenlerin ihtiyaca cevap veremediğini, bunun için öğretmen sayısından çok öğretmenin niteliğini artırmanın önemini vurgulamıştır. Süleyman Şevket ise, "İnsan Yetiştirme Düzenimiz" isminde kaleme almış olduğu makalesinde en büyük kurtuluşun, içinde yanılan asra uygun terbiye çarelerini bulup tatbik etmekten geçtiğini ifade etmiştir.

1908- 1928 yılları arası talim ve terbiye konusunda yazılan, ileri sürülen fikirler arasında eğitimde plan, program geliştirme ve program değerlendirme konularına da rastlanılmaktadır. Her ne kadar günümüzde program geliştirme ve değerlendirme konusunda yabancı literatüre bağlı kalınsa da Cumhuriyet öncesi dönem eğitimcilerimizin de bu konuda günümüz pedagojik yaklaşımlarına uygun fikir ve düşüncelerine rastlanılmaktadır. "*Eğitim programları ve program değerlendirme*" konusunda incelenen eğitim dergilerinde plan ve programın önemine ilk kez değinen eğitimciler arasında Sâti Bey'in olduğu görülmüştür. Sâti Bey "Mesaide İntizam ve Program" başlığı altında bir işte başarılı olmanın sırrı olarak "tertip ve intizam" olduğunu belirtmiştir. Tertip ve intizamın olması için ise evvelden düşünülerek hazırlanan plan ve programa gereksinim olduğundan bahsetmiştir⁵⁰. Tedrisat Mecmuası (1917) ise, müfredat programları ile ilgili olarak, mekteplerde tedrisatta dikkat edilecek konulardan birisinin de müfredat programına bağlı konuların senelik olarak haftalara ayırmak ve talebeyi yormayacak bir surette taksimi ile konuların sene içinde tamamıyla öğretilmiş olunması görüşünü paylaşmıştır⁵¹. Hulusi Bey ise, tedris vasıtaları başlığı altında "mekatibi iptidailerde ders planı ve faydaları" hakkındaki düşüncelerini izah etmiştir⁵². Sultanilerin mektep programları hakkında Muallimler Cemiyeti Heyeti İdaresi, Maarifi Umumiye Nezaretinin son defa neşrettiği "*Mekatibi Sultani Müfredat Programları Hakkında İlmi ve Terbiyeyi Tetkikat İcrası*" için 1922 yılında bazı esbabı ihtisastan mürekkep bir encümen teşkilatına karar verdiğini duyurmuştur. Bu kararda, eğitimcilerin yanı sıra talebe ve velilerin de yeni müfredat programı hakkındaki görüşlerinin alınması düşünülmüştür.⁵³ Süleyman Şevket, "İlk ve Orta Tedrisat Programının Esbabı Mucibesini Hakkında" ki yazısında, Maarif Vekâleti'nin İstanbul'daki öğretmenlerin bir kısmına ve orta tedrisat teşkilatının programlarını içeren 159 sayfalık bir broşür gönderdiğinden bahsetmiştir⁵⁴. Süleyman Şevket, tedrisatta usul ihtiyacı konusunda ders planı, programı ve dersin işlenişiyile ilgili önerilerini sorular şeklinde sıralamıştır. Bir dersin işleniş sırasında dersin başarılı bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığını bu sorulara verilen cevapların neticesinde ortaya çıkacağını belirtmiştir⁵⁵. Ali Haydar, "Müfredat Programları" hakkındaki görüşlerini "*Müfredat Programına Ne İçin Lüzum Vardır?*" Sorusuna cevap arayarak, programın

⁴⁶ Sâti Bey(1910). *Darülmualimin Mesleği*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S. 6, s. 186-187.

⁴⁷ Ahmet Ferit (1913). *Darülmualiminlerde Ziraat*, Yeni Fikir, S. 9. s.259-266.

⁴⁸ Muallim Mecmuası (1919). "Maarif Şuunu, *Maarifte Islahat*, Muallim Mecmuası, S. 25(3), s. 868-869.

⁴⁹ Ali Haydar Taner(1922). *Darülfünun ve Darülmualimati Aliye Muallimlerine*, Muallimler Mecmuası, S. 3, s. 37-39.

⁵⁰Sâti Bey (1910). *Mesaide İntizam ve Program*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.9, s. 100-106.

⁵¹ Tedrisat Mecmuası (1917). *Kısmi Resmi, Müfredat programlarında programında münderiç mübahasenin sene-i devriyesi haftalarına taksimine dair*, Tedrisat Mecmuası, S. 42(9), s. 639-641.

⁵² Hulusi Bey(1916), *Mekatibi İptidaiye'de Ders Planı ve Faydaları*, Muallim Mecmuası, S.1, s.49-54.

⁵³ Muallimler Mecmuası (1922). *Sultanilerin Mektep Programları Hakkında*, Muallimler Mecmuası, S. 1(1), s. 15

⁵⁴ Hulusi Bey(1916), *Mekatibi İptidaiye'de Ders Planı ve Faydaları*, Muallim Mecmuası, S.1, s.49-54.

⁵⁵ a.g.m., s.49-54.

basamaklarını sıralamıştır⁵⁶. Hıfzırrahman Raşit Öymen ise, program konusunda, cihan harbinden sonra, her tarafta program hareketleri olduğunu, Maarif dairelerinin bu cereyanın tesirinde kalarak öğretmenlere daha geniş bir salahiyet verildiğini ve programlarda tebdilat yaparak aradaki açıklığı izoleye çalıştıklarını belirtmiştir⁵⁷.-⁵⁸. Hüsnü Süleyman, liselerdeki kimya ders programlarını⁵⁹, Ahmet Tevfik Bey ve Ali Ekrem Bey Tarih Ders Programını⁶⁰-.⁶¹. Hüsnü Fehmi Riyaziyat (Matematik) programını⁶², Mehmet Emin Bey, “Malumatı Vataniye” programını⁶³, Mehmet Emin’in Felsefe ve İctimaiyat programlarını⁶⁴, Süleyman Şevket’in Türkçe Edebiyat Programlarını⁶⁵, A.L. isimindeki muallimin Liselerin Tabiat Programını⁶⁶, İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Selim Sırrı Bey, Türkiye’deki mekteplerde gösterilen el işi programını⁶⁷-.⁶⁸ ve Bilal Bey ise mektep müsamereleri programını değerlendirmişlerdir⁶⁹. Program değerlendirme sonuçlarına bakıldığında ortak görüş olarak konuların dağılımı, konuların öğrenci yaş ve sınıf seviyesine uygunluğu, ders saatinin zamanı, dersi okutacak öğretmenlerin mesleki deneyimi üzerinde durulduğu görülmüştür.

“Çocuk eğitimi” konusunda Sâti Bey, Ahmet Edip Bey, Selim Sırrı Bey, Necmettin Sadak Bey, İbnül Kemal Muhsin Bey, Süleyman Salim Bey, Haydarpaşa Alman Mektebi Müdürü Mösyö Rihart, Dr Reşit Galip Bey, Nafi Atuf Bey, İbrahim Alaattin Bey, Rıfat Necdet Beyler görüş ve önerilerde bulunmuşlardır. Sati Bey, Avrupa’daki öğretmenlerin çocuklara, bizim öğretmenler gibi bağırıp, çağırmadıklarını ayrıca yaramaz çocuklara karşı sabır gösterdiklerini belirterek öğretmenlerin bu tutum ve davranışlarının olumlu semerelerini en kısa zamanda aldıklarını ifade ederek, bizim öğretmenlerin ise çocuklara yaklaşım tarzlarında bir yontemsizliğin olduğunu dile getirmiştir⁷⁰. Çocuk eğitiminde eğitici ve öğretici oyunların önemi konusunda Ankara maarif Müdürü Ahmet Edip Bey “Terbiyevi Çocuk Oyunları” eğitici ve öğretici oyunlar konusunda mektep içinde muallimlerin özellikle teneffüs vakitlerinde çocukların sıhhati, terbiyesi ve ahlakı üzerinde tesir edecek oyunları oynatmalarını tavsiye etmiştir⁷¹. Selim Sırrı Bey “Terbiyevi İsveç Jimnastikleri ve Mektep Oyunları” isimli kitabında İsveçlilerin Göteborg şehrinde bir oyun darülmuallemi açtıklarından ve bu darülmuallimine İngiltere, Almanya, Fransa, Amerika’dan oyunlar öğrenmek üzere talebeler gönderildiğinden ve burada “Oyun Öğretmeni” yetiştirildiğinden bahsetmiştir⁷². Nejmaddin Sadak Bey “Oyun Nedir?” isimli yazısında ise oyunun terbiyedeki yeri ve önemi üzerinde durarak, özellikle çocukların fizyolojik gelişimlerinde oyunun beden terbiyesine, hıfzıssıhha yönünden sağlıklı olmalarına katkı sağladığını, oyunun terbiyevi faaliyetin hem vasıtası hemde maksadı

⁵⁶ Ali Haydar Taner (1924). Müfredat Programları, Muallimler Mecmuası, S.23(3), s.750- 754.

⁵⁷ Hıfzırrahman Raşit [Öymen] (1927). *Yeni Programlardan, Rus Müfredat Programları*, Muallimler Mecmuası, S. 51-52(5), s. 2183-2192

⁵⁸ Hıfzırrahman Raşit Öymen (1927). *Avusturya’da Yeni Program Hareketi*, Muallimler Mecmuası, S. 53-54(6), s. 2296-2316.

⁵⁹ Hüsnü Süleyman (1924). *Kimya Dersleri*, Muallimler Mecmuası, S.17-18(2),s. 417.

⁶⁰ Ahmet Tevfik (1924). *Lise Programları Münasebetiyle*, Muallimler Mecmuası, S. 19(2), s. 481-83.

⁶¹ Ali Ekrem [İnal] (1924). *Tarih Programları Hakkında*, Çamlıca Lisesi Tarih Muallimi, Muallimler Mecmuası, S. 20(2), s.567-571.

⁶² Hüsnü Fehmi (1924). *Riyaziye Programları ve Ders Saatleri*, Muallimler Mecmuası, S. 19(2), s. 485.

⁶³ Mehmet Emin Erişirgil (1924). *Malumatı Vataniye Programında Takip Edilen Esas*, Muallimler Mecmuası, S.20, s. 534-535.

⁶⁴ a.g.m. s.537-535.

⁶⁵ Süleyman Şevket (1924). *Türkçe Edebiyat Programları Hakkında*, Muallimler Mecmuası, S.20(2), s. 572-575.

⁶⁶ A.L.(1924). (Yazar sadece isminin baş harflerini kullanmıştır). Muallimler Mecmuası, *Liselerin Tabiat Programı*, Muallimler Mecmuası, , S.23(3), s.823-826.

⁶⁷ İsmail Hakkı Baltacıoğlu (1927). *Türkiye’de El İşi Tedrisatı*, Muallimler Mecmuası, Sayı 53-54(6), s. 2247-2251.

⁶⁸ Selim Sırrı [Tarcan] (1920). *İsveç’te El İşleri -2*, Tedrisat Mecmuası, S. 52(11), s.497-500.

⁶⁹ Bilal (1925). *Mektep Müsamereleri Hakkında Bir Rapor*, Muallimler Birliği Mecmuası, S. 6, s.267-272.

⁷⁰Sati Bey (1910). *Ümit ve Azim*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.4(1), s. 101-107.

⁷¹ Ahmet Edip Bey (1911). *Yeni Eserler, Terbiyevi Çocuk Oyunları*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S. 15(2), Yıl 2, s.106-110.

⁷² Selim Sırrı (1911). *Yeni Kitaplar, Terbiyevi İsveç Jimnastikleri ve Mektep Oyunları*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.16(2), s.150-160.

olduğunu ifade etmiştir⁷³. İbnül Muhsin Kemal ise, çocuklarda sağlıklı bir gelişim ve eğitimde başarı için uykunun önemine işaret ederek yaşlara göre uyku saatlerinden bahsetmiştir⁷⁴.

“*Milli Terbiye*” konusunda Ziya Gökalp, Hilmi Ziya Ülken, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Sati Bey, Sadrettin Celal Antel, Necmettin Sadak, Ali Haydar Taner, Zeki Mesut Alsan, Zekeriyya Sertel ve Ethem Nejat’ın görüşleri yer almıştır. Ziya Gökalp’e göre, çocukluk ruhunun özelliklerini iyi bilmeyen öğretmenin, milli terbiyeyi vermeden önce çocuğun içinde yetiştiği milli kültürü iyi tanıması gereklidir. Muallim aynı zamanda milli kültürün vekili olmalıdır⁷⁵. Sâti Bey’e göre terbiyenin görevi, harsı, fertlerde ruhi melekeler haline getirmektir. Ayrıca terbiye mutlaka milli olmalıdır. Ethem Nejat’a göre ise, milli bir terbiyeyi tam anlamıyla vermek için mektepten evvel hoca yetiştirmek meselesi öncelikli olmalıdır. Müdafaa-i milliyenin beşiği esas mektepte ve terbiyededir⁷⁶. İsmail Hakkı, terbiyenin hem millileşmede hem de asrileşmede önemli olduğunu ifade ederek şimdiye kadar terbiyenin gayesi sırf adam yetiştirme olarak farz edildiği düşüncesini eleştirerek, Ziya Gökalp gibi sultani mekteplerinin talim ve terbiyedeki rolünün sadece memur yetiştirme olmadığını aynı zamanda milli terbiye sahibi fertler yetiştirmesi gerektiğini savunmuştur. “Milli Terbiye” ile ilgili görüşlere ise en fazla Muallimler ve Muallimler Birliği Mecmuasında yer verilirken diğer dergilerde ise bu konu sınırlı sayıda ele alınmıştır.

“*Psikolojik Danışma ve Rehberlik*” fikrinin temellerinin ülkemizde II. Meşrutiyet döneminde atıldığı eğitim dergilerinde ele alınan konulara bakıldığında anlaşılmıştır. Ali Nusret’ zayıf hafızalılarının özellikleri ve hafızalarının güçlendirilmesi ve dikkatlerinin artırılması için ne gibi yöntemlerin olduğundan bahsederek önerilerde bulunmuştur⁷⁷. İbrahim Alaaddin dikkatin tarifi, mahiyeti, sebebi ve çeşitleri üzerinde durarak dikkatin tarifinin güç olduğunu, bu güçlüğün iki sebepten kaynaklandığını belirtmiştir⁷⁸. Rehberlik ve psikolojik açıdan önemli konular olarak ceza, dayak ve korku görülmüştür. İbrahim Alaaddin ilk gençlik psikolojisi hakkında bilgiler vererek meraklılık ve buluş çağları özellikleri üzerinde durulduğu görülmüştür⁷⁹⁻⁸⁰. Ayrıca İbrahim Alaattin Bey, Zekâ Testleri üzerinde durmuştur⁸¹. Dr. Kadri Raşit, “Mekteplerde Fikri Kabiliyetlerin Nemalandırılması” konulu yazısında ise, mektep, mürebbi, kabiliyet, fen aşkı, ilk tahsil devresinde zekanın neması gibi hususlar üzerinde durmuştur⁸². Mustafa Şekip tarafından mizaç ve huy konusunda ise; “*Adam Sarrafi Olmak İsteyenlere*” ifadesiyle görüşlerini sunmaya çalışmıştır⁸³. Selim Sırrı Bey Mektep hayatında en önemli sorunun tembellek olduğunu belirtmiş, tembelleğin nedenlerinin ve tembelleğe karşı alınacak önlemler üzerinde durmuştur⁸⁴⁻⁸⁵. İhsan “Çocukların kendi kendilerine çalışması, kendi kedilerini yönetmesi (self Government) konusundaki muallimlerin ve mekteplerin gerekenleri yapmadığından bahsetmiştir⁸⁶.

“*Okuma Yazma ve Lisan Öğretimi*” konusu elifba öğretimi, Türkçe öğretimi ve yabancı dil öğretimi başlıkları altında incelenmiştir. Sâti Bey “elifba nasıl öğretilmeli” başlığı altında elifba’nın nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda önerilerde bulunmadan önce Avrupa’nın bu konuda nasıl bir yol izlediğini açıklamıştır⁸⁷. Kazım Nami ise “Elifbanın Tedrisi Hakkında” ki görüş ve önerilerinde lisanımızın öğrenilmesi ve öğretilmesinin güç olduğunu belirtmiştir⁸⁸.

⁷³ Necmettin Sadak (1914). *Oyun Nedir?*, Tedrisat Mecmuası, S.24(4), s. 213-218.

⁷⁴ İbnül Muhsin Kemal (1917). *Uyku*, Tedrisat Mecmuası, S.28-2(5), s. 51-52.

⁷⁵ Ziya Gökalp(1916). *Milli Terbiye 2*, Muallim Mecmuası, Sayı 2(1), s.33-39.

⁷⁶ Ethem Nejat (1913). *Müdafaa-i Milliye ve Terbiye’de Gaye*, Yeni Fikir, S. 9(2), s.267-273.

⁷⁷ Ali Nusret (1910). *Çocuklarda Kuvve-i Hafızanın Teyyidinde Dair*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S. 9, s.133-154.

⁷⁸ İbrahim Alaaddin Gövsa (1917). *Dikkat 1*, Tedrisat Mecmuası, Sayı 40(8), s.467-475.

⁷⁹ İbrahim Alaattin Gövsa (1919). *İlk Gençlik Psikolojisi 1*, Tedrisat Mecmuası, Sayı 44-1(10), s. 45-51.

⁸⁰ İbrahim Alaattin Gövsa (1919). *İlk Gençlik Psikolojisi 2*, Tedrisat Mecmuası, Sayı 45-2(10), s. 83-92.

⁸¹ İbrahim Alaaddin (1920-1921). *Çocukluk Tetkikatı- Mekteplerde Zekâ Muayenesi*, Tedrisat Mecmuası, S. 58(12), s.878-890.

⁸² Dr. Kadri Raşit (1927). *Mekteplerde Fikri Kabiliyetlerin Nemalandırılması*, Muallimler Mecmuası, S. 47-48(6),s. 1952- 1958.

⁸³ Mustafa Şekip [Tunc] (1919). *Mizaç ve Huy*, Tedrisat Mecmuası, S. 45-2(10), s.73-82.

⁸⁴ Selim Sırrı Tarcan (1919), *Ruhi Terbiye- Tembeller*, Tedrisat Mecmuası, S. 46-3(10), s. 131-135.

⁸⁵ Selim Sırrı Tarcan (1919). *Korkaklık*, Tedrisat Mecmuası, S. 48-5(10), s.253-255.

⁸⁶ İhsan Sungu (1921). *Çocukları Kendi Kendilerine Çalıştırmak*, Tedrisat Mecmuası, S. 61(12), s.1-9.

⁸⁷ Sâti Bey (1910). *Elifba Nasıl Tedris Edilmeli*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası S.1 (1), s. 20-23.

⁸⁸ Kazım Nami [Duru] (1916). *Elifbanın Tedrisi Hakkında*, Muallim Mecmuası, S. 6(1), s.175-179.

Ali Haydar Bey, Osman Bey ve Dr. Milaşlı İsmail Hakkı Bey bu konuda görüşlerini dile getirmiştir^{89,90}.

Muallimler Birliği Mecmuası “Dilimiz Tehlikededir” başlığı altında Türkçe lisanı gereken önemin verilmemesini, Türkçe lisanın başka lisanların etkisi altında kaldığı ifade edilmeye çalışılmıştır⁹¹. Ethem Nejat ise bu konuda, Yeni Lisan ve tekâmülü konusunda ki görüş ve önerilerinde Türkçenin önemi üzerinde durmuştur⁹². Muallimler mecmuası “Latin harfleri Hakkında” yapılan ankette, anket sonuçlarına yer vermiştir. Her iki tarafın iddiaları maddeler halinde toplanmıştır⁹³. Yabancı gözüyle ecnebi mekteplerdeki Türkçe Tedrisatının durumu hakkında görüş beyan eden *İstanbul Alman Mektebi Müdürü Richard Preuser’un* dikkat çeken görüş ve önerileri incelendiğinde, dönemin ecnebi mekteplerindeki Türkçe Tedrisatına verilmesi gereken ehemmiyetin gösterilmediği anlaşılmıştır⁹⁴.

Eğitimle ilgili olarak incelenen dergilerde yabancı dil öğretiminde öğretmenlere rehberlik edecek yöntem ve tekniklerden bahsedilmiştir. Bu konuda Ahmet Cevat Bey “Tedris Lisanı” başlığı altında yazmış olduğu yazıda el sine-i ecnebiye (yabancı dil) öğretiminden bahsederek bu konuda öğretim ilke ve yönetmelerinden ve öğretmenin özellikleri konusunda açıklamalarda bulunmuştur⁹⁵. Davut Paşa Orta Mektebi Muallimi İbrahim Mahmud Ruhi “Lise ve Orta Mekteplerde Fransızca Tedrisatı hakkında görüş ve önerilerde bulunarak mevcut durum hakkında bilgileri paylaşmıştır⁹⁶. Aka Mirza ise, yabancı dil öğretiminde gelişmiş ülkelerin lisanlarının mekteplerdeki takibinin önemi üzerinde durarak, mekteplerimizde sadece Fransızca tedrisatının olmasının bize bir fayda vermediğinden bahsetmiştir⁹⁷. Zeki Mesut Bey ise, Almanya ve Fransa’da uygulanan Lisanı Ecnebi Tedrisi hakkında incelemelerde bulunmuş ve Almanların ve Fransızların ecnebi lisan tedrisi hususunda takip ettikleri metotlar üzerinde durmuştur⁹⁸.

“Özel Eğitim” konusunda özel öğretimin dünyadaki ve ülkemizdeki durumu hakkında bilgiler verilmiştir. Ülkemizde özel eğitim alanında yapılan faaliyetlerin geçmişine gidildiğinde, ilk olarak karşımıza üstün zekâlıların eğitilip yetiştirildiği “Enderun” mektebi karşımıza çıkmaktadır. Engelli bireylere yönelik ilk özel eğitim uygulaması ise 1889 yılında Grati Efendi tarafından İstanbul’da Ticaret Mektebi bünyesinde işitme ve görme engelliler sınıfları açılmıştır. Sâti Bey “Ümit ve Azim” başlığı altında yazmış olduğu makalesinde Avrupa’da görmüş olduğu özel eğitim muhtaç çocukların eğitimlerinin nasıl yapıldığı ve özel eğitim konularında ne gibi ilerlemelerin kaydedildiğini belirtmiştir⁹⁹. İbrahim Alaattin’e göre ülkemizde engelli çocuklar için, bu çocukların özellikleriyle ilgili ne bir inceleme ne de kıymetli bir bilgi yoktur. Bundan dolayı, bu çocukların özelliklerini anlamak için çocuk psikolojisi bilgisine sahip olmak gerekir¹⁰⁰.

İbrahim Alaaddin, özel eğitimle ilgili olarak, yalnız sağır ve dilsiz, ağma bulunanların terbiye ve talimlerine yönelik bahislerin geçtiğini belirterek, ruhlarının hem sağır dilsiz, hem de bir ağma olanlarla ilgili çalışmaların yetersiz olduğunu belirtmiştir¹⁰¹; Özel eğitim konusunda, Nafi Atuf Bey, Tedrisatı Taliye Müdürü Adil Bey Efendi’nin Almanya’da gördüğü “anormallerin talim ve terbiyesi” ile ilgili müşahedelerini bu yazısında aktarmaya çalışmıştır¹⁰². Ali Haydar, “Sağırlar ve Dilsizler-Hislerin Ehemmiyeti” konusunda darülfünun talebesiyle birlikte Dilsizler mektebini ziyaretleri dolayısıyla kaleme aldığı yazısında engellilere yönelik

⁸⁹ Ali Haydar Taner (1925). *İmla Meselesi*, Muallimler Mecmuası, S. 34(4), s.1497-1502.

⁹⁰ Dr. Milaşlı İsmail Hakkı (1913). *Yeni Yazı, Yeni Fikir*, S.10(2), s. 313-315.

⁹¹ Muallimler Birliği Mecmuası (1925). *Dilimiz Tehlikededir*, S.1(1), s.16-21.

⁹² Ethem Nejat (1912). *Yeni Lisan Nedir? Yeni Lisan ve Tekâmülü*, Yeni Fikir, S. 8(2), s. 234-239.

⁹³ Muallimler Mecmuası (1924). *Latin Harfleri Hakkında Bir İstimzaç*, Sayı 17-18(2), s.422-424.

⁹⁴ Dr. Richard Preuser (1926). *Ecnebi Mekteplerinde Türkçe Tedrisatı*, Muallimler Mecmuası, S. 46(5), s.1920-1925.

⁹⁵ Ahmet Cevat (1910). *Tedris Lisanı, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 1(1), s. 24-32.

⁹⁶ İbrahim Mahmud Ruhi (1924). *Lise Ve Orta Mekteplerde Fransızca Tedrisatı*, Muallimler Mecmuası, S.26(4), s.1058-1061.

⁹⁷ Aka Mirza (1913). *Mekteplerimizde Fransızca İnhisarı*, Yeni Fikir, S.9(2), s.287-290.

⁹⁸ Zeki Mesut (1925). *Almanya ve Fransa’da Lisanı Ecnebi Tedrisatı Hakkında 1*, Maarif Vekâleti Mecmuası, S.2, s.53-71.

⁹⁹ Sâti Bey (1910). *Ümit ve Azim*, Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası, S.4(1), s. 101-107.

¹⁰⁰ İbrahim Alaattin Gövsa (1917). *Gayr-i Tabi Çocuklar*, Tedrisat mecmuası, S. 37(7), s.333-341.

¹⁰¹ İbrahim Alaattin Gövsa (1917). *Terbiye Aleminde Harikalar*, Tedrisat Mecmuası, S.42(9), s.545-556.

¹⁰² Nafi Atuf Kansu (1916). *Anormaller Hakkında*, Muallim Mecmuası, S.1(1), s.39-44.

görüşlerini paylaşmıştır¹⁰³. Dilsiz Mekteplerinin Açılması ve Dilsizlerin Eğitilmesindeki Usuller üzerinde durulmuştur^{104,105,106,107}.

Ali Haydar tarafından, ülkemizde dilsizlerin talim ve terbiyesi¹⁰⁸, Ağma Mektebinin küşadı¹⁰⁹, Dilsiz Mekteplerinde Usul-ü Tedris¹¹⁰, Dilsizlerin Terbiyesi İçin Yapılacak Islahatlara Yönelik Düşünceler Üzerinde Durulmuştur¹¹¹. Selim Sırrı Bey'in ise, özel eğitime gereksinim duyan çocukların beden terbiyeleri için önemli fikirler ileri sürdüğü görülmüştür¹¹².

"*Muhtelit Eğitim ve Kadın Eğitimi*" konusunda II. Meşrutiyet dönemiyle birlikte *Mehasin* 1908, *Demet* 1908, *Kadın* 1908-1910 yılları arasında Selanik'te çıkmıştır. *Musavver Kadın* 1911, *Kadınlar Dünyası* 1913-1921, "Kadınlar Dünyası İlk Kez Müslüman Kadınların Fotoğrafını Basmıştır" *Hanımlar Âlemi* 1913-1918, *Erkekler Dünyası* 1913, *Kadınlar Âlemi* 1914-1915, *Seyyâle* 1914, *Kadınlık, Kadınlık Hayatı* 1915-1916, *Bilgi Yurdu Işığı* 1916, *Genç Kadın* 1918-1919, *Türk Kadını* 1918, *İnci* 1919-1923, *Kadınlar Saltanatı* 1920, *Hanım* 1921, *Ev Hocası* 1923 dergisi yayınlanmıştır¹¹³. Kadın eğitimi konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, Konya'da İnas Darülsanaisinin¹¹⁴, İzmir Darülmuallimatının¹¹⁵ ve "Bilgi Yurdu" unvanı adı altında bir müessesenin açıldığı görülmüştür¹¹⁶. Ayrıca Muallim Mecmuası, "Kadınlara Ticaret Dersleri" konusunda kadın okuyucuları bilgilendirmek amacıyla bir kursun açıldığını duyurmuştur¹¹⁷. Nafi Atuf, terbiyede kadının önemini anlatmak için kaleme aldığı yazısına Roma terbiyecilerinden "Tiberiusun" annesini örnek vermiş ve o dönemin kadınları arasında mukayese yapmıştır¹¹⁸. Selim Sırrı Bey ise kadın eğitiminin önemi hakkında, Kadınların Terbiye-i Bedeniyesi üzerinde durmuştur¹¹⁹. Haydar Niyazi Bey kadınlara örnek olması amacıyla dünyada ün yapmış, matematikçi kadınlar üzerinde durarak alim kadın - bilge kadın konusuna açıklık getirmiştir¹²⁰. Sabri Cemil ise kadın eğitiminde genç kızların ruhi ihtiyaçlarının bilinmesinin önemine değinerek, muallim ve ailelere önemli bilgiler sunmuştur¹²¹.

"*Darülfünun*" "Fenler Evi" manasına gelen bu adın verilmesi, o günün şartlarında medreseden ayrı bir müessese olduğunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymak düşüncesinden doğmuştur. 1908-1928 yılları arası dönemde de darülfünun ile ilgili birçok görüş ve öneriler süreli yayınlarda yer almıştır. Bu görüş ve önerileri Muallim Mecmuasının on beşinci sayısında "Darülfünunumuz" başlığı altında rastlamaktayız. Mecmua, darülfünunla ilgili yenilikleri ve mevcut durumu hakkındaki bilgileri okuyucuları ile paylaşmıştır¹²². 1915 yılından beri teşkil ve ihyasına çalışan darülfünunun 1917 senesinden (Bu sene) itibaren yeni bir şekle girdiği ifade edilmiştir¹²³. 1333-1917 yılında Darülfünun ıslahı konusunda, bir milli müessesesinin hakiki bir darülfünun haline dönüşmesi için ilmi özerklikleri genişletilmiştir. Edebiyat fakültesinde

¹⁰³ Ali Haydar (1925). *Sağırılar ve Dilsizler-Hislerin Ehemmiyeti*, Muallimler Mecmuası, S. 29(3), s.1237-1260.

¹⁰⁴ a.g.m., s.1237-1260.

¹⁰⁵ Hekimbaşı Zade Muhiddin(1924). *Sağır, Dilsiz ve Ağma Çocukların Talim ve Terbiyesi*, Muallimler Mecmuası, Akt: Ali Haydar, "Sağırılar ve Dilsizler-Hislerin ehemmiyeti", S.29(3), s.1237-1260.

¹⁰⁶ a.g.m., s.1237-1260.

¹⁰⁷ James Graham (1927). *Fenni(Teknik) ve Ticaret Mektepleri Hakkındaki Raporu*, Maarif Vekâleti Mecmuası, S. 11, s. 27-37.

¹⁰⁸ Hekimbaşı Zade Muhiddin(1924). *Sağır, Dilsiz ve Ağma Çocukların Talim ve Terbiyesi*, Muallimler Mecmuası, Akt: Ali Haydar, *Sağırılar ve Dilsizler-Hislerin ehemmiyeti*, S.29(3), s.1237-1260.

¹⁰⁹ a.g.m., s.1237-1260.

¹¹⁰ a.g.m., s.1237-1260.

¹¹¹ a.g.m., s.1237-1260

¹¹² Selim Sırrı Tarcan (1920). *Müteahhir Çocukların Terbiye-i Bedeniyesi*, Tedrisat Mecmuası, S. 58(12), s.878-880.

¹¹³ A. Gülден Pınarcı (2013). *Kadın Dergileri*. E Bülten, Atılım üniversitesi Sayı:29(8) ISSN: 1306-3472 . <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2013-03/images/Kadin-dergileri.pdf>.

¹¹⁴ Tedrisat Mecmuası, *Konya'da İnas Darülsanaisi*, S.24(4), s. 58-59.

¹¹⁵ Sabiha Hanım (1915). *Bir Darülmuallimat Müdüresinin Nutku*, Tedrisat Mecmuası, S. 28-1(5), s.9.

¹¹⁶ Muallim Mecmuası (1916). *Bilgi Yurdu*, S.1(1), s.30-32.

¹¹⁷ Muallim Mecmuası (1917). *Kadınlara Ticaret Dersleri*, Muallim Mecmuası, S. 17(2), s.577-583.

¹¹⁸ Nafi Atuf Kansu (1917). *Terbiyede Kadın*, Muallim Mecmuası, S. 10(1), s. 289-296.

¹¹⁹ Selim Sırrı Tarcan (1917). *Kadınların Terbiye-i Bedeniyesi*, Muallim Mecmuası, S.17(2), s.597-610.

¹²⁰ Haydar Niyazi (1926). *Riyaz-i Kadınlar*, Muallimler Birliği Mecmuası, S. 15(2), s.653-661.

¹²¹ Sabri Cemil (1926). *Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları*, Muallimler Birliği Mecmuası, S. 17(2), s.750-756.

¹²² Muallim Mecmuası (1917). *Darülfünunumuz*, S.17(2), 15, s.521-527.

¹²³ a.g.m. s.521-527.

vücuda getirilen ıslahatın esaslı noktaları fakülte tahsilinin mezuniyet veya icazet (lisans) danışmentlik veya ruus (Doktora) isimleri ile iki devreye taksimi ve sınıf usulünün ilgasıyla sömestri usulünün kabulü olmuştur¹²⁴. Muallim mecmuası 1918 yılında darülfünun edebiyat fakültesi hocalarının mesleki ahlakı hakkında oluşturdukları ortak kararın uyandırdığı durumdan bahsetmiştir. Bu karara göre, fakültenin muhterem müderris ve muallimleri ticareti muallimlik meslek ahlakıyesine zarar verdiğini gördüklerinden aralarında ticaretle işigal eden arkadaşları olursa onlarla teşriki mesai edemeyeceklerini tahtı karar almışlar ve ilan eylemişlerdir¹²⁵. Muallim Mecmuasınının 20. sayısında Kız Darülfünunununa ait derslerin isimleri yer almıştır¹²⁶. Yine aynı mecmuanın 24. sayısında “Kız darülfünun Müesseseleri kısmında bitirme imtihanlarında başarılı olan on hanımefendinin isimlerini sütunlarına taşımışlardır¹²⁷. Ziya Gökalp ise Darülfünun konusunda, Türkiye’yi diğer evvelkilerden ayıran hususi bir hal olduğunu belirtmiştir, ayrıca Ziya Gökalp’e göre, başka milletlerde en seciyeli ve en ahlaklı kimseler tahsilde en ziyade ileri gitmiş fertler arasından çıktığı halde bizde ekseriyetle bunun aksi vaka olmakta olduğunu fikrini verdikten sonra, Darülfünun fakültelerinin görevlerinden bahsetmiştir^{128- 129}. Doktor Hamit Zübeyir ise darülfünun ile ilgili görüşünü şu cümlelerle ifade etmiştir. “*Darülfünunumuzun tuttuğu ve tutacağı yol orta mektep ve liselerin ikmal sınıfı olmaktan kurtularak bir darülmesai haline inkılâp olmalıdır. Darülfünunumuzun lazım gayri metruk olan bir ilim akademisininin vücuda getirilmesi medeni istikbalimiz için sarih bir zaruret teşkil etmelidir*”¹³⁰.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

İncelenen eğitim dergilerinde 1908-1928 yılları arası üzerinde en fazla durulan konu okullar olmuştur. Okullarla ilgili olarak en fazla ilkokul üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu kademe ile ilgili olarak ise nitelikli öğretmen yetiştirmenin önemi vurgulanmış ve bu kademedeki ezberci anlayıştan uzak durulması için ise özellikle Batı dünyasında gelişen yeni tip okullar üzerine incelemelerin, araştırmaların ve bu okulların işleyişi ile ilgili çevirilerin yapıldığı görülmüştür.

Okullarla ilgili olarak, okul ve öğrenci sayılarının artırılmasından ziyade var olan okulların yönetim, ders içerikleri, öğretim ilke ve yöntemleri üzerinde durularak eğitim durumlarının iyileştirilmesine çalışıldığı görülmüştür. Okullar başlığı altında üzerinde en fazla durulan diğer bir konuyu ise anaokulları oluşturmuştur. Anaokullarının ülkemizde çok geç açıldığı, yabancı ve azınlık okulları bünyesinde ise anaokullarının daha önceden faaliyete geçtiği anlaşılmıştır.

İlkokullarda iyi vatandaş yetiştirmek için milli konulara programlar içerisinde yer verilerek, bu konuların kavratılmasına önem verilmesi önerilmiş ve mevcut programların bu esaslara göre tertip edilmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir. İlk mekteplerde eski öğretim ilke ve yöntemlerinin 21. yüzyıl pedagojik anlayışına ters bir vaziyette uygulandığı, inceleme ve araştırma yerine genellikle ezberciliğin teşvik edildiği ifade edilmiştir. II. Meşrutiyetten sonra ise ezberciliğe karşı olan düşüncelerin yayılması sonucunda el işleri, resim, musiki, beden eğitimi gibi derslerin eğitim programlarına dâhil edilerek ezberci sistemden uzaklaşmaya çalışıldığı görülmüştür.

İlköğretimde mecburi tahsilin önemi dile getirilmiş, mesleki kursların ve mesleki yönlendirmenin 15-16 yaşlarında daha başarılı olacağı ifade edilmiştir. İlkokullarda iyi vatandaş yetiştirmek için milli konulara programlar içerisinde yer verilerek, bu konuların kavratılmasına önem verilmesi önerilmiş ve mevcut programlarının bu esaslara göre tertip edilmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir. Okullardaki disiplin sorununun çözümünde en

¹²⁴ Muallim Mecmuası (1917). “ Darülfünun Islahatı”, Muallim Mecmuası, Yıl 2, cilt 2, Sayı 16, 15 Teşrinievvel 1333,s.581.

¹²⁵ Muallim Mecmuası (1918). “ Darülfünun Islahatı”, Muallim Mecmuası, Yıl 2, cilt 2, Sayı 18, 15 Kanunusani 1334, s.617-621.

¹²⁶ Muallim Mecmuası (1918). “ Kız Darülfünun Dersleri”, Muallim Mecmuası, Yıl 2, Cilt 2, Sayı 20, 15 Mart 1334, s.730.

¹²⁷ a.g.m. s.844.

¹²⁸ Ziya Gökalp (1917). *Maarif Meselesi 2*, Muallim Mecmuası, S.12(1), s.321-327.

¹²⁹ Muallim Mecmuası (1918). *Taşralarda Maarif*, Muallim Mecmuası, S. 20(2), s. 701-703.

¹³⁰ Doktor Hamit Zübeyir [Koşay](1925). *Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris*, Muallimler Birliği Mecmuası, S.4(1), s. 161-167.

etkili vasıtanın, öğretmenlerin meslek bilgisine sahip olması, alandan yetişmesi günümüz anlamıyla pedagojik formasyona sahip olmasının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Spor, beden eğitimi, musiki müsamerelerinin okullarda amacına uygun olarak yapılmaması eleştirilmiş, ayrıca hususi, ecnebi ve papaz okullarının taklit edilerek bunlardan ilham alınmaya kalkışılması da, mekteplerimizde disiplin sorunlarının yaşanmasına sebep olduğu belirtilmiştir. Türklerin sanat alanında geri kalmalarının nedeni olarak ülkemizde Sana-i Nefise mekteplerine gereken önemin verilmemesi gösterilerek, bu eğitimin genel eğitim kapsamında verilmesi istenmiştir. Ülkemizde bulunan yabancı ve azınlık mektepleri eğitim programlarını kendileri oluşturdukları için Türkçe dersine gerekli önemi vermedikleri anlaşılmış ve bu durum Maarif Vekâleti'nin dikkatini çekmiş ve gerekli önlemlerin alınması sağlanmaya çalışılmıştır. 19. yüzyılın sonlarına doğru psikoloji, tıp ve pedagojik anlayış doğrultusunda bireyi merkeze alan yeni tip okulların geliştiği ifade edilmiştir. Yeni mektep, emek mektebi, faal- aktif mektep fikri esas alınarak yeni anlayışa uygun mekteplerin açıldığı görülmüştür. Yeni tip okulların eğitim programları toplu tedris, iş eğitimi ve mihver ders boyutuyla özellikle 1924 yılında ve daha sonraki yıllarda yapılan eğitim programlarına yansımıştır.

İncelenen dergilerde, derslerin işlenişi ve öğretim yöntemleri konusu, üzerinde en çok durulan alanlardan birisi olmuştur. Öğretmenlerin bir dersin işlenişi sırasında neler yapması hangi hususlara dikkat etmesi gerektiği öneriler şeklinde sunulmuştur. Eğitim ve öğretimde birinci önceliğin dersleri ezberletmek değil, dersleri anlatmaya özen göstermek gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenin konuşurken, ders anlatırken çocuklarca henüz anlamı bilinmeyen kelimeleri kullanmaması önerilmiştir. Derslerin kolaydan zora, basamak basamak, somuttan soyuta olacak şekilde düzenlenmesi üzerinde durulmuştur.

Mesleki teknik eğitim konusunda öncelikle memleket ve halkın durumu ve ihtiyacının dikkate alınması gerektiği, Almanya ve garbi Avrupa'da yapılmış olan tecrübelerin doğrudan doğruya uygulanmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Mekteplerimizdeki mesleki eğitimle ilgili olarak, ilk mekteplerde el işi tedrisatının, muallim mekteplerinde ziraat tedrisatının, tecrübe bahçesinin ve bir tecrübe tarlasının yetersiz veya hiç olmaması eksiklik olarak görülmüştür. Mesleki eğitimin temeli mecburi ilkokula dayandırılmasının gereği üzerinde durulmuştur. John Dewey gibi A. Kühne'de Mesleki terbiyede en esaslı noktanın, muallimlerin niteliğini artırmak fikri oluşturmuştur. Mesleki terbiyede en esaslı noktanın, muallimlerin niteliğini artırmak fikri oluşturmuştur. Ethem Nejat, Belkıs İclal, Ali Haydar, Sâtı Bey, Necmettin Sadak, Nevzat Mahmut, Muallim Zekeriyya gibi eğitimcilerin mesleki eğitim konusundaki görüşleri ve önerileri incelendiğinde ülkemize gelen yabancı uzmanların dile getirmiş oldukları problem ve çözüm önerileri arasında belli bir farkın olmadığı saptanmıştır. Almanya'da mesleki ve teknik eğitim sistemi, diğer batı ülkelerine göre daha da gelişmiş ve mesleklere yönelik çeşitli tipte okulların açıldığı görülmüştür. Ayrıca Almanların lisan tedrisatındaki diğer ülkelere göre başarılı olmaları iyi muallim seçmelerinden ve kullanmış oldukları tedris usullerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Halk eğitiminde maarif vekâletinin büyük görev ve sorumluluk üstlenmesi gerektiği, bilinçli ve zengin bir halkın doğuşunun eğitim vasıtasıyla olacağı düşünülmüştür. Halk eğitiminde, önceliğin önce okuma yazma ve devamında meslek sahibi yapmak olduğu ifade edilerek, köylüyü köyünde bırakacak, köylüyü toprağına bağlı üretici bir birey olarak yetişmesi için köylülere yönelik halk eğitimi verilmesinin önemli olduğu anlaşılmıştır. Halk eğitiminde, halk dershaneleri, gece kursları ve çırak mekteplerinin önemi dile getirilmiş özellikle Cumhuriyetin ilanıyla birlikte bu alanda gelişmeler yaşanmıştır. Halk eğitimi konusundaki uygulamalara bakıldığında başta Amerika ile beraber İskandinav ülkeleri özellikle Danimarka ve Finlandiya halk eğitim sistemlerinin örnek alındığı görülmüştür.

Öğretmen yetiştirme konusunda, geçmiş dönemlerdeki uygulamaların eksikliği dikkate alınmış ve yeni gelişen eğitim akımlarının özellikleri de göz önünde bulundurularak 1915 yılında Darülmualimîn ve Darümuallimat nizamnamesi çıkarılmış ve öğretmen yetiştirme sistemi belli bir düzene konulmaya çalışılmıştır. Bu dönemde öğretmenlerin niteliği ve niceliği üzerinde durularak, niteliği artırmadan niceliği artırmanın yararlı olmayacağı, niteliği artırmak için ise el işleri, terbiye- bedeniye, resim, musiki, ziraat, tarım, tabiat tetkiki gibi derslerin

bilhassa köylerde öğretmenlik yapacaklar için hayati derecede önemli olduğu vurgulanmıştır. Köy şartlarında, köylerden alınacak zeki ve sağlam köy çocuklarından muallim ve muallime yetiştirmek amacıyla leyli Darümuallimîn ve Darümuallimat açılması fikri öne sürülmüştür.

II. Meşrutiyetten itibaren özellikle dünyada gelişen yeni eğitim anlayışı, eğitim programlarının da değiştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Eğitim programları konusu derslerin içerikleri ve okul kademeleri yönünden incelenen eğitim dergilerine yansıdığı görülmüştür. Ayrıca eğitim programlarının nasıl olması gerektiği konusunda görüş ve önerilerin yanı sıra, hazırlanan eğitim programlarının da değerlendirilmeye tabii tutulduğu da gözlenmiştir. Özellikle 1913'de Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu Muvakkatı (Geçici İlk Okul Kanunu) ile altı sınıfa çıkarılan ilkokulların programı yeniden düzenlenmiş ve ilkokullarda Resim İş, Müzik, Beden Eğitimi, Ziraat, Ev İdaresi, Biçki-Dikiş vb. derslere yer verilerek müfredata yeni eklemeler yapılmıştır. Eğitimde plan ve programın neden gerekli olduğu, plan ve programın nasıl yapılması konusu ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Öğretmenlerin, önceden belirlenen eğitim programlarına bağlı olarak, plan ve programlarını hazırlamaları gereği üzerinde durulmuştur. Yeni programlarda yakından uzağa, ilkesi temele alınmış, hayat mektebe getirilmeye çalışılmış, toplu tedris uygulanmış, hayat bilgisi dersi ilkokullarda mihrer ders olarak kabul edilmiştir. Hayat bilgisi dersinde ahlaki, sosyal, iktisadi, tarihi, tabii, bedii vb. konularının birbiriyle ilişkilendirilmiş olarak verilmesi istenmiştir. 1924 yılında, lise programları hakkında Ankara'dan gelen ve Darülfünunda toplanan bir heyet tarafından, lise eğitim programında yer alan derslerin içerikleri, sınıf seviyelerine uygunluğu ve ders saatleri değerlendirilerek Bakanlığa bir rapor sunulmuştur. Bu görüşlerin 1924 programına yansıdığı görülmüştür.

Çocukların dünyanın her tarafında çocuk olduğu ve bizim çocukların çocukluk hususunda başka milletlerin çocuklarından farklarının olmadığı, ancak yetiştirme tarzları açısından daha sonra farklılıkların ortaya çıktığı, aile ve öğretmenlerin farklı tutumlarının bu farklılığa kaynaklık ettiği belirtilerek; çocuk eğitiminde aile ve öğretmenlerin gerekli bilgiye sahip olmadıkları belirtilmiştir. Çocuk eğitiminde eğitici oyunların okul içerisinde ve programlarında yer alması gereğinin önemi vurgulanarak çocukların oyun vasıtasıyla kendilerini daha iyi ifade ettikleri belirlenmiştir. Çocuklara yönelik oyunların öğretildiği oyun öğretmenliği üniversitesinin açılması ve burada öğretmenlerin ihtisaslaşmasının önemli olduğu anlaşılmıştır. Türkiye'de okula giden çocuklarda ruhi bir ahlak ve mütalaa ihtiyacının bulunduğu, Türkçe olarak çocukların fikirlerini geliştirmeye hizmet edecek kitapların yok derecede ve genellikle okudukları eğlence kitaplarının zehirleyici türden olduğu ifade edilmiştir.

İncelenen dergilerde, Milli terbiyenin tam anlamıyla verilmediği belirtilerek, bunun en büyük nedeni olarak Avrupa'dan alınan eğitim programlarının aynen uygulanması gösterilmiştir.

Psikolojik danışma ve rehberlik açısından bakıldığında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun ilk dile getirilişi 1910 yıllarına rastladığı görülmüştür. Okullardaki mevcut ceza sistemi eleştirilmiş, cezaların çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ifade edilmiştir.

Ayrıca elifba öğretiminde görselliği ön plana çıkararak harf öğretiminde el işleri dersine önem verilmesi önerilmiştir. Ayrıca lisanımızın öğrenilmesi ve öğretilmesinin güç olduğu, harflerimizin hem fazla, hem de noksan olduğu, bu güçlüğün ortadan kaldırılması için uygun bir tedris usulü takip edilmesi gerektiği dile getirilmiştir. Türk milletinin öz dile olan Türkçe'nin bütün eğitim kurumlarında okutulması, eğitimin Arap lisanıyla değil Türk lisanıyla yapılması yolunda büyük gelişmelerin yaşandığı bu dönemin milli dil açısından en önemli dönem olduğu görülmüştür.

Özel eğitim alanında özellikle II. Meşrutiyet döneminde, gelişmiş ülkelerdeki eğitim sistemleri incelenmiş işitme ve görme engeli olan talebelerin yanı sıra ruhen ve zeka açısından da özel eğitime gereksinim duyan bireylerin özel eğitim almalarının sağlanması için kursların ve okulların açıldığı belirtilmiştir.

Karma (Muhtelit) eğitimin Amerika ve batı ülkelerindeki geçirmiş olduğu tarih süreci anlatılmış, karma eğitimin sakıncaları ve yararları üzerinde durularak, bu eğitimin 19. asırda başladığı, özellikle Almanya'da kanunlarla düzenlendiği açıklanmıştır.

İncelenen dergilerde Darülfünun ile ilgili sınırlı sayıda makaleye rastlanmıştır. Bu makalelerde Darülfünun yönetim, bölümler (fakülte), öğretmen (müderris), öğrenci, öğretim ilke ve yöntemleri, eğitim programı gibi bazı yönlerden eleştirilmiş ve batıdaki üniversitelerin seviyesine yükseltmek için önerilerde bulunulmuştur.

KAYNAKÇA

- A.L. (1924). "Liselerin Tabiat Programı", *Muallimler Mecmuası*, S. 23(3), s.823-826.
- ALSAN, Z. Mesut (1925). "Almanya ve Fransa'da Lisani Ecnabi Tedrisatı Hakkında1", *Maarif Vekâleti Mecmuası*, S. 2, s.53-71.
- ANDAY, K. Raşit (1927). "Mekteplerde Fikri Kabiliyetlerin Nemalandırılması", *Muallimler Mecmuası*, S.47-48(6), s. 1952- 1958.
- ANTEL, S. Celal (1923). "Halk Hükümetinde Maarif Teşkilatı", *Muallimler Mecmuası*, S.13, s. 254-260.
- APAYDIN, Zekai (1926). "Rusya Maarifi Hakkında, Moskova Büyükelçiliği Tarafından Verilen Rapor", *Maarif Vekâleti Mecmuası*, S. 8, s.33-38.
- BALTACIOĞLU, İ. Hakkı (1910). "Çizgi Dersleri", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.7(1), s.20-42.
- BALTACIOĞLU, İ. Hakkı (1927). "Türkiye'de El İşi Tedrisatı", *Muallimler Mecmuası*, Sayı 53-54(6), s. 2247-2251.
- BİLAL (1925). "Mektep Müsamereleri Hakkında Bir Rapor", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S. 6(1), s.267-272.
- CEVAT, Ahmet (1910). "Tedris Lisani", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 1(1), s. 24-32.
- DİKEÇOĞLU, H. Niyazi (1926). "Riyaz-i Kadımlar", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S.15(2), s.653-661.
- DUMAN, T., DILAVER, H. Hüseyin (2011). *Prof.Dr. Yahya Akyüz'e Armağan, Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları, Eğitim Ve Kültür Yazıları*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DURU, K. Nami (1916). "Elifbanın Tedrisi Hakkında", *Muallim Mecmuası*, S. 6(1), s.175-179.
- EDİP, Ahmet (1911). "Yeni Eserler, Terbiyevi Çocuk Oyunları", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 15(2), s. 106-110.
- ERGÜN, Mustafa (1996). *II. Meşrutiyet Dönemi Eğitim Hareketleri*. Ankara: Ocak Yayınevi.
- ERİŞİRGİL, M. Emin (1915). "Tali Tedrisatta Usül Meselesi", *Tedrisat Mecmuası*, S.30(5), s.102-105.
- ERİŞİRGİL, M. Emin (1924). "Malumatı Vataniye Programında Takip Edilen Esas" *Muallimler Mecmuası*, S. 20(2), s. 534-535.
- FEHMI, Hüsnî (1924). "Riyaziye Programları ve Ders Saatleri", *Muallimler Mecmuası*, S. 19(2), s. 485.
- FERİT, Ahmet (1913). "Darülmualiminlerde Ziraat", *Yeni Fikir*, S.9(2), s.259-266.
- GEYANGİL, İ. M. Kemal (1917). "Uyku" *Tedrisat Mecmuası*, S. 28-2(5), s. 51-52.
- GEYANGİL, İ. M. Kemal (1913). "Ana Mektebinde 1" *Tedrisat Mecmuası*, S.23(4), s.156-169.
- GÖKALP, Ziya (1916). "Millî Terbiye 2", *Muallim Mecmuası*, S. 2(1), s.33-39.
- GÖKALP, Ziya (1917). "Maarif Meselesi 2", *Muallim Mecmuası*, Sayı 12(1), s.321-327.
- GÖVSA, İ. Alaaddin (1917). "Dikkat 1", *Tedrisat Mecmuası*, S. 40(8), s.467-475.
- GÖVSA, İ. Alaaddin (1920-1921). "Çocukluk Tetkikatı- Mekteplerde Zekâ Muayenesi", *Tedrisat Mecmuası*, S.58(12), s.878-890.
- GÖVSA, İ. Alaattin (1917). "Terbiye Aleminde Harikalar", *Tedrisat Mecmuası*, S.42(9), s. 545-556.
- GÖVSA, İ. Alaattin (1917). "Gayr-i Tabi Çocuklar", *Tedrisat Mecmuası*, S. 37(7), s: 333-341.
- GÖVSA, İ. Alaattin (1919). "İlk Gençlik Psikolojisi 1", *Tedrisat Mecmuası*, S. 44-1(10), s. 45-51.
- GÖVSA, İ. Alaattin (1919). "İlk Gençlik Psikolojisi 2", *Tedrisat Mecmuası*, S.45-2(10), s. 83-92.
- GÖVSA, İ. Alaattin (1919-1920). "El İşleri", *Tedrisat Mecmuası*, S.51(10), s. 439-446.
- GRAHAM, James. (1927). "Fenni(Teknik) ve Ticaret Mektepleri Hakkındaki Raporu", *Maarif Vekâleti Mecmuası*, S. 11, s. 27-37.
- GÜÇLÜ, Mustafa (2011). *Eğitim Hareketleri Dergisinin Eğitim Sorunları Açısından Değerlendirilmesi (1955-1980)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- GÜLDEN, A. Pımarcı (2013) "Kadın Dergileri". *E Bülten*, Atılım üniversitesi S.29(8), Mart, ISSN: 1306-3472
- HEKİMBAŞI, Z. Muhiddin (1924). "Sağır, Dilsiz Ve Ağma Çocukların Talim ve Terbiyesi". *Muallimler Mecmuası*, S.29(3), s.1237-1260.
- <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2013-03/images/Kadin-dergileri.pdf>
- HULUSU BEY (1916). "Mekatibi İptidaiye' de Ders Planı ve Faydaları", *Muallim Mecmuası*, S.1(1), s.49-54.
- İNAL, A. Ekrem (1924). Çamlıca Lisesi Tarih Muallimi, "Tarih Programları Hakkında", *Muallimler Mecmuası*, S. 20(2), s.567-571.
- İNANÇALP, M. Cevdet(1916). "Darü'l-Muallimin Yetmişinci Sene-İ Devriyesi Münasebetiyle Verilen Konferans", *Tedrisat Mecmuası*, Sayı 33-1(6), s.176-200. <http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet.htm>.
- İSMET HANIM (1925), "Mahalle Mekteplerine Dair: Mektep Binaları", *Muallimler Mecmuası*, S.36(4), s. 1570-1577.
- KANSU, N. Atuf (1915) "Terbiye ve Tedrisatta Nahiv Tedrici", *Tedrisat Mecmuası*, S. 28-2(5), s.53-54.
- KANSU, N. Atuf (1916). "Anormaller Hakkında", *Muallim Mecmuası*, S. 1(1), s.39-44.
- KANSU, N. Atuf (1917). "Terbiyede Kadın", *Muallim Mecmuası*, S. 10(1), s. 289-296.
- KARASAR, Niyazi. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (9. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- KOCACAN, H. Er Reşit (1913). "Usulü Tedris- Mektep Gezintileri" *Tedrisat Mecmuası*, S. 23(4), s.183-187.
- KOŞAY, H. Zübeyir (1925). "Mektep Haricinde Terbiye ve Tedris", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S. 4(1), s. 161-167.
- KOŞAY, H. Zübeyir (1925). "Yüksek Halk Mektepleri", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S.2(1), s.51-55.
- MAARİF VEKÂLETİ MECMUASI (1927). "Danimarka Halk Orta Mektepleri, Küçük Çiftçilere Mahsus Ziraat Mektepleriyle İdare-Beytiye Köy Mektepleri", S. 14, s.313-354.
- MEHMET ALI BEY (1913). "Ana Mektepler", *Tedrisat Mecmuası*, S. 22(4), s.145-152.

- MIRZA, Aka (1913). "Mekteplerimizde Fransızca İnhisarı", *Yeni Fikir*, S. 9(2), s.287-290.
- MİLİSLİ, İ. Hakkı (1913). "Yeni Yazı", *Yeni Fikir*, S.10(2), s. 313-315.
- MUALLİM MECMUASI (1917). "Kadınlara Ticaret Dersleri", S. 17(2), s.577-583.
- MUALLİM MECMUASI (1919). "Maarif Şuunu, Maarifte İslahat", *Muallim Mecmuası*, S.25(3), s. 868-869.
- MUALLİM MECMUASI (1916). "Bilgi Yurdu", S. 1(1), s.30-32.
- MUALLİM MECMUASI (1917). "Darülfünun İslahatı", Sayı 16(2), s.581.
- MUALLİM MECMUASI (1917). "Darülfünunumuz", S.17(2), 15, s.521-527.
- MUALLİM MECMUASI (1918). "Darülfünun İslahatı", S. 18(2), s.617-621.
- MUALLİM MECMUASI (1918). "Kız Darülfünun Dersleri", S.20(2), s.730.
- MUALLİM MECMUASI (1918). "Taşralarda Maarif", S. 20(2), s. 701-703.
- MUALLİMLER BİRLİĞİ MECMUASI (1925). "Dilimiz Tehlikededir", S. 1(1), s.16-21
- MUALLİMLER BİRLİĞİ MECMUASI (1926). "Halk Darülfünunları ve Tenevvürü Hakkında Bir Rapor", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S.22(2), s.969-974.
- MUALLİMLER MECMUASI (1922). "Sultanilerin Mektep Programları Hakkında", *Muallimler Mecmuası*, S. 1(1) , s. 15.
- NEJAT, Ethem (1913). "Müdafaa-i Milliye ve Terbiye'de Gaye", *Yeni Fikir*, S.9(2), s.267-273.
- NEJAT, Ethem (1912). "Yeni Lisan Nedir? Yeni Lisan Ve Tekâmülü", *Yeni Fikir*, S.8(2), s. 234-239.
- NUSRET, Ali (1910). "Kıraatı Tefsiriye" *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 10(1), s. 159-165.
- NUSRET, Ali (1910). "Çocuklarda Kuvve-i Hafızanın Teyyidinde Dair" *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.9(1), s.133-154.
- ÖYMEN, H. Raşit (1927). "Avusturya'da Yeni Program Hareketi", *Muallimler Mecmuası*, S. 53-54(6), s. 2296-2316.
- ÖYMEN, H. Raşit (1927). "Yeni Programlardan, Rus Müfredat Programları", *Muallimler Mecmuası*, S. 51-52(5), s. 2183-2192.
- PREUSER, Richard (1926). "Ecnebi Mekteplerinde Türkçe Tedrisatı", *Muallimler Mecmuası*, S.46(5), s.1920-1925.
- REFET BEY (1925). "Halk Dershaneleri Gece ve Çırak Mektepleri", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S.1(1), s.22-26.
- REFİK, Mustafa. (1912). "Bahçe Mektebi" *Tedrisat Mecmuası*, S. 21(3), s. 80-88.
- REŞAT BEY, Ali (1912). "Mekteplerde Tarih Dersi" *Tedrisat Mecmuası*, S. 20(3), s.50-64.
- RUHI, İ. Mahmud (1924). "Lise Ve Orta Mekteplerde Fransızca Tedrisatı", *Muallimler Mecmuası*, S. 26(4), s.1058-1061.
- SADAK, Necmettin. (1914). "Oyun Nedir?" *Tedrisat Mecmuası*, S. 24(4), s.213-218.
- SADAK, Necmettin. (1915). "Resim ve Terbiye", *Tedrisat Mecmuası*, S. 31-4(5), s.112-115.
- SARU, İ. Şerif (1915). "Maarifimiz tarihinden Mithat Paşa ve sanayi Mektepleri" *Tedrisat Mecmuası*, Sayı 30-3(5), s. 65-68.
- SÂTI BEY (1910). "Tarih Tedrisatının Usulü Esasiesi", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 8(1), s.92-97.
- SATI BEY (1910). "Usulü Tedrisin Kavaidi Esasiesi", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 6(1), s.198-207.
- SÂTI BEY (1910). "El İşleri Dersi" *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 7(1), s.43-48.
- SÂTI BEY (1910). "Elifba Nası Tedris Edilmeli", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.1, s. 20-23.
- SATI BEY (1910). "Mektepler ve Ahvali İctima" *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 6(1), s. 198-207.
- SATI BEY (1910). "Mesaide İntizam ve Program", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 9(1), s. 100-106.
- SÂTI BEY (1910). "Ümit ve Azim", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.4(1), s. 101-107.
- SATI BEY (1910). "Ümit ve Azim", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 4(1), s.101-107.
- SATI BEY(1910). "Darülmualimin Mesleği" *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.6(1), s. 186-187.
- SAVAŞIR, V. Aşir, KIRŞAN, N. (1927). "Danimarka, İsveç Ve Rusya Memleketlerinde Terbiye Müesseseleri Hakkındaki Tetkikat Raporları, Danimarka'da Jimnastiğin Tarihçesi", *Maarif Vekâleti Mecmuası*, S. 10, s.38-39.
- SUNGU, M. İhsan (1921). "Çocukları Kendi Kendilerine Çalıştırmak", *Tedrisat Mecmuası*, S.61(12), s.1-9.
- SUNGU, M. İhsan (1922). "Danimarka Halk İdadileri", *Muallimler Mecmuası*, S.6, s.89-95.
- SÜLEYMAN, Hüsnü (1924). "Kimya dersleri", *Muallimler Mecmuası*, Sayı 17-18(2), s. 417.
- ŞEN, Nurcan. (2009). "Tanzimat Devri Periyodikleri ve Dergicilik". *Gazi Türkiyat*, Güz 2009/5, s.381-393.
- ŞEVKET BEY (1916). "Resmin Lüzumu ve Mahiyeti", *Tedrisat Mecmuası*, S.36-4(6), s.310-312.
- TANER, A. Haydar (1911). "Alman Darülmualiminleri", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S. 16(2), s. 131-137.
- TANER, A. Haydar (1922). "Darülfünun ve Darülmualimatı Aliye Muallimlerine", *Muallimler Mecmuası*, S.3(1), s. 37-39.
- TANER, A. Haydar (1924). "Müfredat Programları", *Muallimler Mecmuası*, S.23(3), s.750-754.
- TANER, A. Haydar (1925). "Sağır ve Dilsizler-Hislerin Ehemmiyeti", *Muallimler Mecmuası*, S. 29(3), s.1237-1260.
- TANER, A. Haydar (1925). "İmla Meselesi" *Muallimler Mecmuası*, S. 34(4), s.1497-1502.
- TANER, A. Haydar(1915). "Mektep Kitapları- Kıraat Kitabının Özellikleri", *Tedrisat Mecmuası*, S. 31-47(5), s.106-111.
- TANLI, S. Şevket (1924). "Türkçe Edebiyat Programları Hakkında" *Muallimler Mecmuası*, Sayı 20(2), s. 572-575.
- TARCAN, S. Sırrı (1920). "Müteahhir Çocukların Terbiye-İ Bedeniesi", *Tedrisat Mecmuası*, S.58(12), s.878-880.
- TARCAN, S. Sırrı (1919). "Ruhî Terbiye- Tembeller", *Tedrisat Mecmuası*, Yıl 10, Sayı 46-3, 10 Temmuz 1919, s. 131-135
- TARCAN, S. Sırrı (1920). "İsveç'te El İşleri -2", *Tedrisat Mecmuası*, S. 52(11), s.497-500.
- TARCAN, S. Sırrı (1911). Yeni Kitaplar " Terbiyevi İsveç Jimnastikleri Ve Mektep Oyunları", *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası*, S.16(2), s. 150-160.
- TARCAN, S. Sırrı (1917). "Kadınlara Terbiye-i Bedeniesi", *Muallim Mecmuası*, s.17(2), s.597-610.
- TARCAN, S. Sırrı (1919). "Korkaklık", *Tedrisat Mecmuası*, S. 48(10), s.253-255.
- TEDRİSAT MECMUASI (1917). Kısmi Resmi "Müfredat programlarında münderiç mübahasenin sene-i devriyesi haftalarının taksimine dair", *Tedrisat Mecmuası*, S. 42(9), s. 639-641.
- TEDRİSAT MECMUASI (1914) "Konya'da İnas Darülsanaisi", S.24(4), s.58-59.
- TEDRİSAT MECMUASI (1914). Maarif Şuunu " İdare-i Beytiye Mektebi", S. 26(4), s.87.
- TEDRİSAT MECMUASI (1914). Maarif Şuunu " İstanbul'da Tiyatro Mektebi", S. 26(4), s.86.

TEDRİSAT MECMUASI (1915). Sabiha Hanım (1915). "Bir Darülmuallimat Müdiresinin Nutku", , "Maarif Şuunu", Yıl S.28-1(5), s.9.

TEVFİK, Ahmet (1924). "Lise Programları Münasebetiyle" , *Muallimler Mecmuası*, S.19(2), s. 481-83.

TONGUÇ, İ. Hakkı (1925). "Avrupa Meslek Mekteplerine Dair", *Maarif Vekaleti Mecmuası*, S.5, s.46-65.

TUNÇ, M. Şekip (1919). "Mizaç ve Huy", *Tedrisat Mecmuası*, Sayı 45-2(10), s.73-82.

YALKUT, S. Cemil (1926). "Genç Kızların Ruhi İhtiyaçları" , *Muallimler Birliği Mecmuası*, S. 17(2), s.750-756.

YERGÖK A.Tevfik (1926). "Mekteplerde İnzibat 3", *Muallimler Birliği Mecmuası*, S. 7(1), s.290-297.

Yararlanılan İnternet erişim Kaynakları

<http://sureli.mkutup.gov.tr>.

<http://www.beyazitkutup.gov.tr/>.

<http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/>.

http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/sureli_yayinlar.html.

<http://www.egitim.aku.edu.tr/mcevdet.htm>.